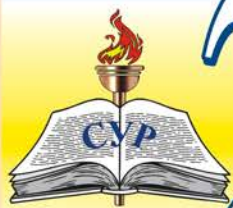
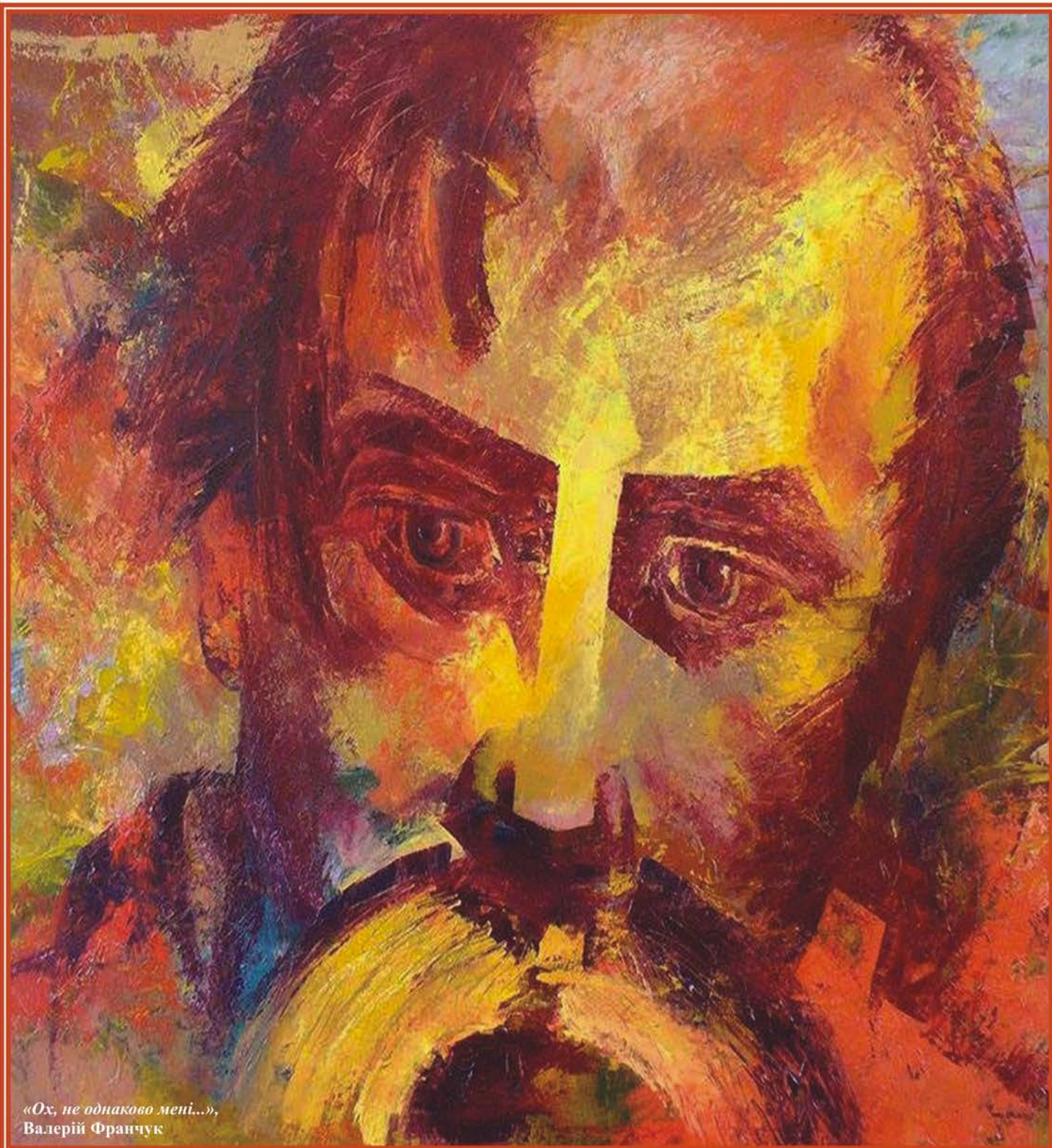

Літературно-культурний журнал українських письменників Румунії

Наши голоса

Місячник Союзу українців Румунії. XXX рік видання. № 321, березень, 2021

«Ох, не однаково мені...»,
Валерій Франчук

*І чужому навчайтесь,
Щі свого не цурайтесь...*

М. Шевченк

Наш голос

NAȘ HOLOS
ISSN 1220-6296

Головний редактор – Ірина Мойсей
Редактори: Іван Ребошапка
Михайло Трайста

Редколегія:

Корнелій Ірод, Іван Кідешук, Іван Ковач,
Микола Корнищан, Михайло Михайлюк,
Віргілій Ріцько

Адреса редакції:

Раду Попеску, 15, Сектор 1, Бухарест;
Телефони: 021/222.07.29; 021/222.07.37
Телефони\Факси: 021/222.07.37; 021/222.07.55;
E-mail: redactia.nasholos@gmail.com

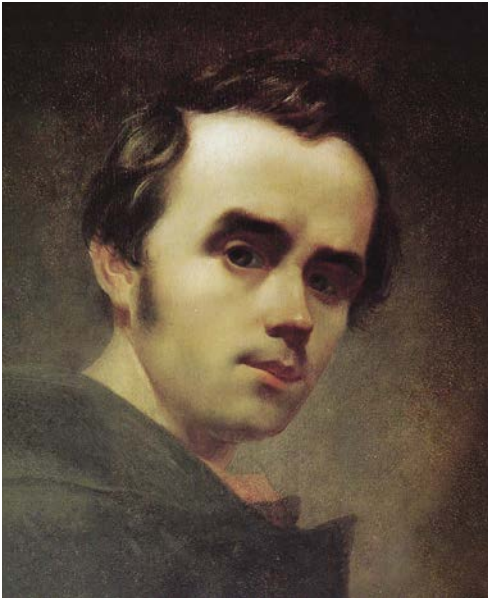
Друкарня «RCR Print»,
Бухарест, Румунія
Redacția:
Str. Radu Popescu, Nr. 15, Sector 1,
București România

Застереження:

- За достовірність фактів, цитат, власних імен та інших відомостей відповідають автори підписаних матеріалів.
- Редакція може не поділяти точки зору авторів.
- Надіслані до редакції матеріали не рецензуються і не повертаються.
- Редакція залишає за собою право скорочувати і редагувати надіслані матеріали, не порушуючи їхнього основного змісту.

Читайте в номері:

- ❖ *З історії перших шевченківських свят у Румунії*
- ❖ *Поема «Чернець», або пісня-дума волі, братерства і молитовності за Україну*
- ❖ **2021 – рік Лесі Українки:**
 - *«О, яка ж то кара Месією, що світ рятує, бути!»*
 - *Стежками Лесі Українки на Гуцульщині*
- ❖ *Письменник Василь Густі святкує свій 70-річний ювілей*
- ❖ *Молодість Романа Шептицького (1865-1899)*
- ❖ *Україніка Бухарестського університету – одна із складових румунської філології (LXIV)*
- ❖ *Човни з трунами (поезія)*
- ❖ *«Ми прагнемо подати читачеві загальне уявлення про основні віхи історії українців Добруджі та їх культурну спадщину...» (Інтерв'ю)*
- ❖ *Свято. IV Ворог мого ворога (Уривок з роману)*
- ❖ *Епопея задунайських козаків (Уривок з драми)*
- ❖ *Із сучасної румунської прози: Дан Клаудіу Тенесеску, «Шлях Мавок» (уривок з роману)*
- ❖ *Християнські читання «Гірчичне зерня» (Оповіді про основи християнського віровчення)*

Тарас ШЕВЧЕНКО

«Думи мої, думи мої...»

Думи мої, думи мої,
Лихо мені з вами!
Нащо стали на папері
Сумними рядами?..
Чом вас вітер не розвіяв
В степу, як пилину?
Чом вас лихо не приспало,
Як свою дитину?..

Бо вас лихо на світ на сміх породило,
Поливали сльози... Чом не затопили,
Не винесли в море, не розмили в полі?
Не питали б люди, що в мене болить,
Не питали б, за що проклинаю долю,
Чого нужу світом? «Нічого робить», –
Не сказали б на сміх...

Квіти мої, діти!
Нащо вас кохав я, нащо доглядав?
Чи заплаче серце одно на всім світі,
Як я з вами плакав?.. Може, і вгадав...

Може, найдеться дівоче
Серце, карі очі,
Що заплачуть на сі думи –
Я більше не хочу..
Одну сльозу з очей карих –
І... пан над панамі!..
Думи мої, думи мої!
Лихо мені з вами!

За карії оченята,
За чорнії брови
Серце рвалося, сміялось,

Виливало мову,
Виливало, як уміло,
За темнії ночі,
За вишневий сад зелений,
За ласки дівочі...
За степи та за могили,
Що на Україні,
Серце мліло, не хотіло
Співать на чужині...
Не хотілось в снігу, в лісі,
Козацьку громаду
З булавами, з бунчугами
Збирають на пораду...
Нехай душі козацькі
В Україні витають –
Там широко, там весело
Од краю до краю...
Як та воля, що минулась,
Дніпр широкий – море,
Степ і степ, ревуть пороги,
І могили – гори.
Там родилась, гарцювала
Козацькая воля;
Там шляхтою, татарами
Засівала поле,
Засівала трупом поле,
Поки не остило...
Лягла спочить... А тим часом
Виросла могила,
А над нею орел чорний
Сторожем літає,
І про неї добрим людям
Кобзарі співають,
Все співають, як діялось,
Сліпі небораки,
Бо дотепні... А я... А я
Тільки вмію плакати,
Тільки сльози за Україну...
А слова – немає...
А за лихо... Та цур йому!
Хто його не знає!..
А надто той, що дивиться
На людей душою –
Пекло йому на сім світі,

А на тім...
Журбою
Не накличу собі долі,
Коли так не маю.
Нехай злидні живуть три дні –
Я їх заховаю,
Заховаю змію люту
Коло свого серця,
Щоб вороги не бачили,
Як лихо сміється...
Нехай думка, як той ворон,
Літає та кричаче,
А серденько соловейком
Щебече та плаче
Нишком – люди не побачуть,
То й не засміються...
Не втирайте ж мої сльози,
Нехай собі ллються,
Чуже поле поливають
Щодня і щоночі,
Поки, поки... не засиплють
Чужим піском очі...
Отаке-то... А що робить?
Журба не pomoже.
Хто ж сироті завидує –
Карає того, Боже!

Думи мої, думи мої,
Квіти мої, діти!
Виростав вас, доглядав вас –
Де ж мені вас діти?..
В Україну ідіть, діти!
В нашу Україну,
Попідтинню, сиротами,
А я тут загину.
Там найдете щире серце
І слово ласкаве,
Там найдете щирю правду,
А ще, може, й славу...

Привітай же, моя ненько!
Моя Україно!
Моїх діток нерозумних,
Як свою дитину.

Володимир АНТОФІЙЧУК

З ІСТОРІЇ ПЕРШИХ ШЕВЧЕНКІВСЬКИХ СВЯТ У РУМУНІЇ

Монументальна праця професора Івана Ребошапки «Сторінки румунської шевченкіани» у двох томах розкриває своєрідність наукового осягнення творчості великого українського поета літературознавцями, літературними критиками, публіцистами і письменниками від кінця XIX ст. до наших днів. Це воістину безпрецедентний приклад у світовій практиці, коли один учений за масштабами і якістю осмисленого уособив цілий науково-дослідний інститут. Водночас науковий підхід, застосований до розв'язання конкретної проблеми, може мати й інший, скажімо, значно простіший, але також важливий аспект, що виявлявся би, наприклад, на рівні сприйняття румунською громадськістю, читацьким загалом, освітніми інституціями особи і творчості українського поета, видання його творів і спорудження йому пам'ятників. Маю на увазі передовсім історію Шевченківських свят у Румунії і ті політичні, психологічні, морально-етичні та ідейно-естетичні чинники, які стимулювали організацію наукових і читацьких конференцій, різних зібрань, виголошення доповідей, рефератів і промов, влаштування концертів і демонстрацію національних зразків професійного та аматорського мистецтва тощо.

Перше Шевченківське свято на території Румунії ініціював Сильвестр Яричевський (1871 – 1918). Прибувши до Серета наприкінці 1908 р., він розгорнув тут широку педагогічну й науково-просвітницьку діяльність. Незадовго до п'ятдесятиріччя від дня смерті Кобзаря і століття від дня його народження він писав: «Такі великі торжества треба буде й привітати нам відповідно. Нехай же прославиться пам'ять Твого найщирішого друга і пламенного апостола-віщуна Твоєї волі, український народе, нехай вона прославиться Твоєю великою обною і силою! Тому ж до труду! Чуйно, брати!»¹.

З допомогою серетської громади Сильвестр Яричевський активізував роботу місцевої «Руської Бесіди», очоливши її 8 травня 1910 р. Нове правління товариства, до складу якого увійшли також Дьордій Яненко та Ілля Вершигора з Вашківців, Мільтияд Брага з Бербівців і

Василь Кость із Серета, завзято взялося до роботи і вже в день виборів організувало перший у Сереті вечір, присвячений Шевченкові. Дійство відбувалося в ошатній залі «Appa Hof», прикрашеній портретом поета роботи негостинського вчителя М. Левицького. Сюди прибули представники німецької, румунської, польської, єврейської та української громад, бургомістр Богосєвич, міські урядники, учні гімназії, жителі з довколишніх сіл. Газета «Народний голос» лаконічно й піднесено донесла до нас атмосферу свята: «Вступне слово виголосив п. С. Яричевський; хор мішаний і мужеский під управою п. С. Яр[ичевськ]ого збирав гучні оплески; деклямація п[ан]ни Сідонії Носієвичівної виголошена була гарно, з відчуттям декламовано «Розриту могилу Шевченка і стих С. Яричевського п[ід] н[азвою] «Згадай!», п. С. Яр[ичевський] виголосив «Гамалію». (До успіху муж[еского] хору причинилися п. Неґрич, урядник «Сел[янської] Каси» з Чернівців і п. Євген Якубовський, учитель в Мамаївцях, що послужили нам як тенористи, за що їм велика від усіх нас вдяка і подяка!). Зібрані міщани, селяни й гімназ[ійні] ученики були видимо тим вечером дуже одушевлені»². Головною особою дійства був Сильвестр Яричевський, який заповзято популяризував творчість Тараса Шевченка. До сторіччя славетного українця він видав німецькою мовою брошуру «Поет любові і протесту», щоби європейська освічена спільнота більше дізналася про велико-

Іван Фрасенюк, Тарас Шевченко.
Гобелен. 1975.

го сина українського народу. Невелика за обсягом праця подає проте цілісний портрет Шевченка, виклад його життєвого шляху, характеристику поетики й провідних мотивів, окреслює естетичні, соціально-етичні й національні смисли усієї Кобзарєвої творчості³.

Регулярні Шевченківські свята в Румунії започаткували українські політичні емігранти, які внаслідок встановлення більшовицького режиму вимушено покинули Україну і знайшли прихисток у сусідній державі, де на початок 1920-х років їх налічувалося 4 – 5 тисяч⁴.

Українська емігрантська громада Румунії міжвоєнного періоду під керівництвом Костя Мацієвського, Гната

¹ Яричевський С. Чуйно! Січи! // Буковина. 1909. 5 листоп. С. 2.

² Серетські справи і справки // Народний голос. – 1910. – 18 трав. – С. 4 – 5.

³ Див. докладніше про це: Антофійчук В., Мовчанюк В. Сильвестр Яричевський в контексті німецькомовної шевченкіани //

Яричевський С. Поет любові і протесту / Нім., укр. та румун. мовами. – Чернівці: Рута, 2009. – С. 26 – 30.

⁴ Див.: Трощинський В. П. Міжвоєнна українська еміграція в Європі як історичне і соціально-політичне явище. К.: Інтел, 1994. С. 20.

Порохівського, Василя Трепке, Дмитра Геродота та ін. вже через кілька років після свого заснування сформувалася у стійке організоване об'єднання, яке свідомо й цілеспрямовано прагнуло успішно розв'язувати всі поточні життєво важливі проблеми. Причини такого успіху полягали в тому, що громада, *по-перше*, відзначалася активністю та умінням працювати «при найнесприятливіших обставинах», *по-друге*, «національною єдністю», *по-третє*, «громадською дисциплінованістю і вмінням підпорядковувати свої суто еміграційні інтереси інтересам вищого національно-громадського і політично-державного порядку», *по-четверте*, «високою національною свідомістю, цілковитою безкомпромісовістю в питаннях, які стосуються державної незалежності України, і виразною політичною сталістю»⁵ тощо.

Згуртовувало українських емігрантів Румунії передовсім те, що в їхньому середовищі систематично організовувалися урочисті зібрання, як-от: з нагоди річниці проголошення незалежності Української Держави, Різдва, Великодня та інших свят, влаштовувалися відзначення днів народження українських письменників і діячів культури. Одним з найулюбленіших серед них стало вшанування пам'яті Тараса Шевченка, яке сприймалося як велике національне свято.

За спостереженням Ігоря Срібняка, Шевченківські свята в Румунії започаткувалися в таборах для інтернованих українських вояків у травні 1921 року⁶. Відтак його систематично відзначали і в румунській столиці. Уперше це сталося 18 березня 1923 р. У програмі свята доповідь про життя і творчість Тараса Шевченка румунською та українською мовами виголосив Замфір Арборе-Раллі (1848 – 1933), давній шанувальник творчості українського поета, який з великою повагою ставився до українського народу, його історії й культури. У книжці «На заслання» (1896) він, як зазначає Тамара Носенко, «писав про Шевченка не лише як про поета селянства, а і як про виразника національної свідомості всіх українців»⁷. А в брошурі «Україна і Румунія» (1916) він, покликаючись на російського історика Володимира Соловйова, розвивав думку про те, що «Літопис» Нестора та «Слово про Ігорів похід» «становлять початок літератури України»⁸ і що на цій солідній основі зародилася творчість першорядних письменників: Івана Котляревського, Василя Гоголя, Петра Гулака-Артемовського, Осипа Бодяньського, Тараса Шевченка та ін. Ця теза має велике значення не лише з погляду історико-літературного й культурного загалом, а й з політичного, оскільки на науковій основі доводить

генеалогічний зв'язок Київської середньовічної держави і сучасної України.

У європейському шевченкознавстві кінця XIX – початку XX ст. склалася традиція виводити високий національний дух Шевченкової творчості з початків українського письменства. Здається, першим до такого методу вдався австрійський культуролог Карл Еміль Француз, автор низки статей про українську літературу і поезію Тараса Шевченка. Національний дух української культури, за його працями, своїм корінням сягає часів Київської держави, коли було створено «Слово про Ігорів похід», «Літопис» Нестора, «Киево-Печерський патерик», проповіді Кирила Туровського та інші культурні пам'ятки українського народу. Підтвердження своєї тези учений віднаходить у творчості Тараса Шевченка, поета, «якого за силою й глибиною обдарування не перевершує жоден інший поет слов'янського племені»⁹. Згодом ідею Карла Еміля Францоza підхопив Сильвестр Яричевський. У статті «Eine reformierte Literatur (Ein kapitel aus der Entwicklung des ukrainisch-ruthenischen Schrifttums)» («Реформована література (Розділ з розвитку українсько-руського письменства)», яку опублікувала чернівецька газета «Bukowinaer Post» від 25 жовтня і 1 листопада 1906 р., він розглянув творчість Тараса Шевченка в широкому літературному контексті, показав велич Кобзаря на тлі найвидатніших пам'яток українського письменства, починаючи від «Слова про Ігорів похід». Показово, що й Замфір Арборе-Раллі своєю працею «Україна і Румунія» самостійно дійшов аналогічного висновку, чим, мабуть, уперше в румунській науці досягнув творчість Тараса Шевченка в широкому українському історико-літературному контексті.

Невідомо, з якими акцентами Замфір Арборе-Раллі представив життя і творчість українського поета на святі 18 березня 1923 р., але із цілковитою підставою можна вважати, що зробив він це саме у світлі своїх вищезгаданих праць. Надзвичайно важливо, й те, що Замфір Арборе-Раллі першим здійснив переклад вірша «Як умру, то поховайте...»¹⁰ румунською мовою, який дістав у його інтерпретації дуже цікаву назву «Poguncă» («Наказ»). Крім того, румунський дослідник і надалі займався вивченням і популяризацією творчості Тараса Шевченка, зокрема проаналізував поеми «Єретик», «Кавказ» та ін., неодноразово виступав перед бухарестською аудиторією із шевченкознавчими лекціями¹¹ тощо.

(Продовження на 6 с.)

⁵ Геродот Д. На службі українській справі (Про українську еміграцію в Румунії) // Тризуб. – 1933. – Ч. 30-31 (388-389). 27 серп. С. 23.

⁶ Див.: Срібняк І. Обеззброєна, але нескорена: Інтернована Армія УНР у таборах Польщі й Румунії (1921 – 1924 рр.) Київ – Філадельфія, 1997. С. 32.

⁷ Носенко Т. Румунська література і Шевченко // Шевченківська енциклопедія. У 6 т. Т. 5. К., 2015. С. 584.

⁸ Арборе З. К. Україна і Румунія // Сторінки румунської шевченкіани. У 2 т. Т. 1. Бухарест: RCR EDITORIAL, 2016. С. 296.

⁹ Француз К. Е. Ucrainica. Культурологічні нариси / Пер. з нім., передмова й коментар Петра Рихла. Чернівці: Книги XXI, 2010. С. 183.

¹⁰ Вірш «Як умру, то поховайте...» у петербурзькому виданні «Кобзаря» 1867 р. подано під редакційною назвою «Заповіт», яка відтоді стала традиційною.

З ІСТОРІЇ ПЕРШИХ ШЕВЧЕНКІВСЬКИХ СВЯТ У РУМУНІЇ

(Продовження з 5 с.)

Шевченківське свято 18 березня 1923 р. промовисто вказувало на дуже важливу річ: за духом український поет був близький не лише його одноплеменцям, а й представникам інших національностей. На основі архівних документів Валерій Власенко встановив, що та подія збирала не лише українських емігрантів, а й працівників дипломатичного корпусу, депутатів румунського парламенту, професорів вищих шкіл, членів чеської колонії в Румунії, журналістів, про що прихильно писали місцеві газети¹².

Загалом Шевченківське свято 18 березня 1923 р. проходило за чітко розробленим сценарієм, яким згодом послуговувалися на кожному щорічному вшануванні поета. Як правило, воно розпочиналося панахидою у церкві, відтак продовжувалося в урочисто прибраному залі, прикрашеному румунськими та українськими прапорами, вишитими рушниками, портретом Шевченка. Після виконання румунського та українського національних гімнів виголошувалися доповіді про життя і творчість поета. Завершувалося дійство святковим концертом зусиллями українських і румунських декламаторів, співаків і музикантів. Завжди Шевченківське свято, за повідомленням журналу «Тризуб», «викликало велике зацікавлення і для вшанування апостола української національної культури, крім своєї колонії, з'явилося також і багато чужинців, переважно румунів. Тут були і професори університетів, і журналісти, і співробітники офіційних румунських установ, і багато інших друзів України та національно-визвольного руху українського народу»¹³.

Часто на урочистостях на честь українського поета виступав журналіст і громадсько-політичний діяч Георгій Лунгулеску, викликаючи в присутніх бурхливі овації. Зокрема, про його доповідь 16 березня 1929 р. із захопленням писала чернівецька газета «Час»: «Реферат пана Лунгулеску, в котрім докладчик схарактеризував не лиш Шевченка, а й цілий укр[аїнський] нарід, і виражаючи великі симпатії до нього, закінчив висказом бажання якнайскоршого здійснення ідеалів, за котрі згинув наш великий геній, був незчисленні рази перериваний оплесками і окликами»¹⁴.

¹¹ Див.: Шевченківська енциклопедія. У 6 т. Т. 1. К., 2012. С. 244.

¹² Див.: Власенко В. Шевченківські свята міжвоєнної української еміграції в Бухаресті // Особистість, суспільство, держава: проблеми минулого і сьогодення: Зб. матер. Міжнар. наук.-практ. конф.: У 2 ч. Ч. 2. Т. 1. Суми – Курськ, 2014. С. 70.

Про те, ким був геніальний поет для українського народу загалом і українських емігрантів Румунії зокрема, а відповідно й гостей Шевченківських свят, свідчить виступ заступника голови Громадсько-Допомогового Комітету, доктора Василя Трепке на вечорі з нагоди вшанування 75-річчя від дня смерті Тараса Шевченка, який відбувся в Бухаресті 29 березня 1936 р. Охарактеризувавши значення події, промовець підкреслив, що Шевченко – духовний вождь українського народу, довкола якого об'єднується уся нація. Крім того, оратор наголосив:

Вшанування пам'яті Тараса Шевченка в Бухарестському залі АРЛУС-у 22 березня 1958 року за участю місцевого українського хору під керівництвом Николая Чобану.

«Ми зійшлися, щоб вшанувати пам'ять того, хто <...> збудив приспаний дух українського народу і послав його на боротьбу за національне визволення... <...> Шевченко залишив нам оту твердиню духа, яку не в стані подолати жодні ворожі українському народові сили»¹⁵. Шевченківські свята додавали українським емігрантам Румунії оптимізму в нелегкі часи пристосування до нових життєвих умов, відроджували віру в необхідність боротьби за незалежну Українську державу.

Перед Другою світовою війною Шевченківські свята відбувалися і в інших місцях Румунії, як, наприклад, у Журжі й Гавані. Тож заявлене в заголовку статті питання потребує докладнішого дослідження із залученням архівних матеріалів і тодішніх публікацій у румунській пресі. Це ж стосується і післявоєнного періоду, коли Шевченківські свята в Румунії набули масштабнішого змісту й охопили значно ширшу географію їх проведення.

¹³ Д. Г. Свято Шевченка в Бухаресті // Тризуб. 1926. Ч. 28. 25 квіт. С. 29.

¹⁴ Лесь. Свято Тараса Шевченка в Бухаресті // Час. – 1929. – 24 берез. – С. 2.

¹⁵ В Румунії // Тризуб. – 1936. – Ч. 19 (523). – 10 трав. – С. 14.

Іван КІДЕЩУК

ПОЕМА «ЧЕРНЕЦЬ», АБО ПІСНЯ-ДУМА ВОЛІ, БРАТЕРСТВА І МОЛИТОВНОСТІ ЗА УКРАЇНУ

**О думи мої! О славо злая!
За тебе марно я в чужому краю
Караюсь, мучуся... але не каюсь!..
Люблю, як щиру, вірну дружину,
Як безталанну свою Вкраїну!**
(N.N.- О думи мої! О славо злая!)

Поему «Чернець» молодий 33-річний Тарас Шевченко написав у другій половині 1847 року, в Орській кріпості, на початку десятилітнього періоду каторги й мук за слово правди, волі, за палке бажання кращої долі для України, яке Кобзар носив у своїй душі разом із ностальгією за минулою величчю козацтва та Гетьманщини, занапашеною Переяславською радою (1654) після московської зради й смерті Богдана Хмельницького та після Бахчисарайського мирного договору (1681) й Андрусівської угоди (1667), внаслідок яких Україна була пошматована й поділена: Лівобережжя між Польщею та Московією, Правобережжя між Польщею та Туреччиною. Поневолений народ та козаки змушені були тікати за Дніпро, на Правобережжя, в ряди гайдамаків-повстанців, до козацького лицаря Семена Палія (Гурко), який в кінці XVII-го століття служив короткий час полякам, але невдовзі розпочав визвольну боротьбу з так званої «Руїни», ставши на чолі козацтва проти Польщі.

Цікаво, що недавно ув'язнений поет обрав історичний сюжет визвольної боротьби України проти ярма сусідніх країн Польщі та Росії для своєї поеми «Чернець» з історичним славним героєм-визволителем Семеном Палієм, що любив понад все рідний край, народ та церкву, яка завжди старалася бути духовною підпорою своїх земляків, пригнічених чужим ярмом. Тому гетьмани та козацькі лицарі допомагали церквам і монастирям, будували й відбудовували їх, як це робив і вірний визволитель Семен Палій. Хоч ченцем не був, проте з любові й поваги до нього народ із почестями поховав свого сина в Межигірському Спасо-Преображенському монастирі. В образі Семена Палія Т. Шевченко змальовує за зразками народних пісень і дум невмирущий портрет українського народного лицаря, якому не вдалося сповнити свої мрії про визволення з-під польського ярма через однокровних зрадників, яких засуджує національний поет України, обираючи його посмертно, за варіантами народних балад, ченцем-молільником за єдність, братерство і волю України.

Саме із цієї точки зору Тарас Шевченко вибирає образ духовної людини усамітненого боголюбивого

ченця, відданого тілом і душею своєму краю та народові, бо Шевченко, що ріс з молитвою на устах у кріпацькій сім'ї, не раз відчував ласку Господню у його душі, як згадає поет щасливу, молитовну сцену святого раю в бур'янах коло чужих ягнят: «Мені так любо, любо стало,/ Неначе в Бога.../ Уже покликали до паю,/ А я собі у бур'яні/ Молюся Богу... І не знаю,/ Чого маленькому мені/ Тойді так приязно молилось,/ Чого так весело було./ Господне небо, і село,/ Ягня, здається, веселилось! І сонце гріло, не пекло!» («Мені тринадцятий минало – N.N.»). Все своє коротке і мученицьке життя Шевченко вірив у Бога і силу молитви, без яких не пощастило б йому бути викупленим на волю з кріпацтва, не став би студентом Санкт-Петербурзької академії мистецтв, не видав би перший свій «Кобзар», який приніс йому несподівану славу.., яка скоро обернулася в «злу неславу» забороною його збірки «Три літа» (1845), потім переслідуванням і ув'язненням (1847 – 1857) зі строгою забороною писати й малювати, щоб знищити його як людину й митця, як сумно свідчить мотто з тогочасного вірша «О думи мої! О славо злая!..». Так пояснюється драма молодого поета, його душевна тривога через власні думи-пісні про волю і долю свого народу, про батьківщину, думи правди й протесту проти неволі, що принесли йому «славу злу» десятирічного невольництва за слово правди й любові до поневолених кріпацтвом своїх побратимів, за ностальгією їхньої Гетьманської величі, за прагнення єдності, братолюб'я і рівноправності у новій, незалежній державі, за яку вони боролись і надіялись. За ці духовні переконання Шевченко був готовий перенести найгірші муки, бо давала йому сили любов і відданість до своєї рідної «безталанної» неньки Вкраїни, за котрою і в пекло «пошкандибаю», присягав вірний і незламний Кобзар свого народу.

Історія гетьманщини для Тараса Шевченка була взірцем величі українського народу, з неї поет черпав улюблені прототипи для героїв своїх творів, щоб служили його сучасникам та нащадкам «і мертвим, і живим, і ненародженим» в боротьбі за волю і свою українську «хату», в пам'ять про козацьку республіку, яку очолювали славні ватажки та гетьмани, і велич якої оспівана народними піснями, думами та «батьком української літератури» І. Котляревським, що «всю славу козацьку» «переніс в убогу хату сироти» («На вічну пам'ять Котляревському»).

(Продовження на 8 с.)

ПОЕМА «ЧЕРНЕЦЬ», АБО ПІСНЯ-ДУМА ВОЛІ, БРАТЕРСТВА І МОЛИТОВНОСТІ ЗА УКРАЇНУ

(Продовження з 7 с.)

Український Кобзар збагачує спадщину Котляревського невмирущими поемами історичної величі українського народу як «Тарасова ніч», «Іван Підкова», «Гайдамаки», «Гамалія», «Розрита могила», «Чигринне, Чигринне», «Невольник», «Кавказ», «Чернець» тощо.

Поема «Чернець» – справжня дума-пісня про народного героя, «батька козаків» Семена Палія, що мріяв звільнити Україну з-під гніту й заснувати автономну козацьку республіку. На жаль, він був зраджений гетьманом Мазепою, а Петро I заслав його в Сибір у 1704 р., а в 1709 р. звільнив, щоб боротися в Полтаві проти військ Карла XII та козаків Мазепа, який, у свою чергу, надіявся звільнити Україну. Мазепа програв битву і втікає з Карлом XII в Бендери до турків, де у 1710 році помирає, цього ж року помирає і Семен Палій, визволитель Фастівщини, Білоцерківщини та Київщини.

Поема «Чернець» свідчить про те, що Тарас Шевченко любив і поважав великого патріота Семена Палія за його мужність і лицарську моральну гідність та щире любов до народу, за відновлення козацького визвольного війська, розбитого своїм же однокровним з Батурина Іваном Мазепою. Поет оживляє легендарну постать фастівського полковника Семена Палія, що вирішив на старість присвятити своє життя служінню Богу та ближнім своїм, ставши ченцем в монастирі Межигорського Спаса, щоб молитися за кращу долю співвітчизників, які з радістю зустрічають у Києві на Подолі свого улюбленого героя, застеляючи шляхи оксамитом та єдвабом. Геніальний поет так яскраво змальовує сцену, ніби й сам був свідком тих подій, передає атмосферу свята волі, радості при зустрічі із сивим батьком Семеном Палієм: «Як ту воду, цебром-відром/ Вино розливають.../ А Музика реве, грас,/ людей звеселяє», дивуючи бурсаків: «А із Братства те бурсацтво/ Мовчки виглядає./ Нема голій школі волі,/ А то б догодила.../ Кого ж то там з музикою/ Люде обступили?». Перед веселим народом постає визволитель України з-під польського ярма, фастівський полковник «в червоних штанях оксамитних», бадьорий, як в молоді літа: «Ох, літа! літа! Що ви творите? – На тоте ж/ Старий ударив в закаблуки,/ Аж встала курява! Отак!/ Та ще й приспівує козак:/ – По дорозі рак, рак,/ Нехай буде так, так».

Тарас Шевченко прославляє історичного героя, мов у народних думках, піснями слави й волі, а Шевченкова творчість, як зазначають В. Щурат і М. Костомаров, така близька до народної, що важко й розрізнити, бо ж його вірші «нагадують вже самі собою

аж надто добре українську пісню» (В. Щурат, *Замітки до поеми Т. Шевченка «Чернець»*). Джерелами шевченківської поеми могли б бути народні пісні, легенди, перекази історичних подій, але, як стверджує І. Франко, «у своїй концепції Палія Шевченко не держався докладно ані історії, ані легенд народних, що заставив Палія кінчити свій вік у монастирі, не згідно ані з історією, ані з традицією, заставив його жити аж до часу, коли Петро велів гонити українців на каналні роботи, т. є. до 1716 р.» Здається, що ця ідея могла бути запозичена з «Чорної ради» П. Куліша, яка «в цілості була напечатана після написання „Черця”, мимо того ся сцена з неї була Шевченкови звісна, тому що перші глави романа разом з тою сценою появилися в „Современнику” Плетнева ще до Шевченкового арешту» (Там само). «Шевченкова поема „Чернець” цікава не з одного погляду; під зглядом артистичного оброблення вона одна з найкращих Шевченкових п'єс, а й під зглядом психології вона вельми цікава» (Іван Франко про *Замітки до поеми Тараса Шевченка «Чернець»* Василя Щурата).

Т. Шевченко. *Видубицький монастир у Києві.*
Папір, офорт, 1844.

Як ми вже зауважили, Шевченко відкриває свою унікальну думу-пісню масовою незабутньою сценою: «Було колись на Подолі,/ Було колись... і ніколи/ Не вернеться, що діялось», бо весь народ радіє (і це – грандіозне свято волі й надії на кращу долю), з піснями й танцями проводить народного героя аж до брами Межигірського Спаса під приспів народної пісеньки: «Пугу! Пугу!/ Привітайте, святі ченці,/ Товариша з Лугу!», тобто із Запорізької Січі, яка завжди мала найкращі зв'язки із церквою та монастирями, бо там посвячувалась зброя перед кожною битвою, там молилися за життя і перемогу у визвольних боях, бо козаки захищали церкви, відбудовували та будували нові, а на старість не рідко ставали ченцями, щоб

Літературні премії

9 березня ц. р. головна редакторка літературного журналу „Ecouri ucraïnene” («Українські відлуння») Міхаєла Гербіл стала лауреатом Чернівецької обласної літературної премії імені Івана Бажанського.

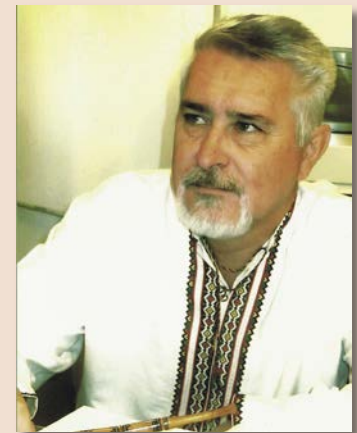
Старша викладачка Клузького університету ім. Бабеша-Бойоя, д-р філології Міхаєла Гербіл активно популяризує українську літературу в Румунії, друкуючи літературно-критичні та інформаційні статті, рецензії та переклади з української літератури. У 2019 році під егідою Союзу українців Румунії вийшла збірка прози М. Коцюбинського „Intermezzo” у її перекладі на румунську мову.

Щиро вітаємо, шановна колего! Бажаємо Вам міцного здоров'я, невичерпної творчої енергії та успіхів у всіх справах на користь української культури!

Також літературна премія імені Івана Бажанського була присвоєна посмертно Миколі Корсюку, відомому українському письменнику, літературознавцю, бувшому викладачу Бухарестського університету, члену Спілки письменників Румунії та Національної спілки письменників України.

Микола Корсюк видав 10 збірок поезій та прози. Завдяки його редакторській праці у видавництві «Критеріон» побачило світ понад 300 видань творів представників класичної й сучасної української літератури.

Між 1991-1998 рр. був головним редактором журналу «Наш голос», із 2007 року і до смерті (22.11.2020) очолював редакцію журналу для українських дітей Румунії «Дзвоник».

молитись за волю, братолюб'є і рівність між людьми та кращу долю власного народу. Тому перед Семеном Палієм відчиняється брама, сивий козак входить, брама зачиняється на знак того, що світське життя закінчилось навіки й починається служіння Богу, життя, наповнене молитвами за мирну й щасливу долю народу та волю самостійної України.

Відомо, що Семен Палій не був ченцем, але можна припустити, що «батько козаків» з великої любові до церкви й Бога черпав духовних сил у молитвах в монастирі, якого ніколи не забував і приносив козацькі жертви Богові з благанням благословити їхню визвольну боротьбу, з обітницями піти в кінці життя у ченці. Шевченку теж не вдалося виконати свою обіцянку перед Видубицьким монастирем, де бажав жити й працювати, але через його «думи», «славу злу» і тяжку неволю не встиг виконати свою обіцянку, помер у царській столиці. Виконуючи

останню волю поета, друзі перевезли його тіло в рідну Україну і перепоховали в Каневі, коло сивого Дніпра, на Чернечій горі, де в XI ст. був Печерський монастир. Також варто згадати, що Кобзар не раз боявся померти невольником на чужині, в азійських пустелях.

З болем в душі Шевченко характеризує земне нещасливе життя старого лицаря синтагмою «Семен Палій, запорожець/ Лихом не добитий», що визначає нагромадження душевного болю героя, після якого слідує спокута, молитви, проща й духовне очищення, як свідчить друга частина поеми рядками народної пісні: «Ой високо сонце сходить,/ Низенько заходить» – сонце людської долі підіймається до небес і заходить, пригасаючи, «низенько», як і сонячна людина, що кланяється Господу, переступаючи в тойбіч небес.

(Далі буде)

❖ ❖ ❖ ❖ ❖ ❖ ❖ ❖ 2021 – рік Лесі Українки ❖ ❖ ❖ ❖ ❖ ❖ ❖ ❖

Володимир АНТОФІЙЧУК

«О, яка ж то кара Месією, що світ рятує, бути!»

(Конфлікт небесного й земного в драматичній поемі Лесі Українки «Одержима»)

(Продовження з № 320)

сюжетно-композиційна мозаїчність поеми (вона складається з чотирьох частин, у кожній з яких розробляється екзистенційна модель драматичного зіткнення індивідуалістичних інтимно-особистісних прагнень окремої людини з етичним контекстом проповідей Месії, суть яких не викладається в поемі, а мається на увазі як загальновідома) дозволяє поетесі зосередити увагу на найважливіших моментах еволюції світогляду героїні та її переходу від думки до практичної дії.

Якщо сцена в пустелі розробляється підкреслено об'єктивно (про неї «розповідає» ніби «свідок»), то трагічні події в Гетсиманському саду і на Голгофі оцінюються самою Міріам гіпертрофовано однобічно. При цьому героїня виступає в ролі зацікавленого спостерігача, основна функція якого – не просто розповісти про події, що сталися, а дати їх пристрасне тлумачення. Коли Міріам бачить сплячих учнів, що залишили на самоті свого Учителя в трагічний момент очікування ним настання безвихідної невідворотності (він знає свою долю), вона ще більше розлючується на всіх людей:

...Моя душа
тепер чорніша. Я тепер не тільки
до ворогів його ненависть маю,
але й до друзів. О, до сих ще більшу!
Ви, сонне кодрло!.. Вам заграва кривава
очей лінєвих не здола розплющить?
Бодай вам вічний сон наліг на груди
і зморою душив вас без кінця!
Мені сто раз від вас миліші гади...

Проблема зла і форм протистояння йому стає тим структуротворчим центром, довкола якого об'єднуються численні семантичні поля поеми. Якщо монолози Месії цілком традиційні і за своїм змістом є парафразом канонічних реплік, то духовні пошуки героїні сприймаються як оригінальний внесок української поетеси в розробку плану подій та переосмислення змістових доміант загальновідомого матеріалу. Діалог між Месією та Міріам завершується

тим, що він відкидає жертвність героїні, поглиблюючи цим обопільну самотність (у цьому плані символічна сцена в Гетсиманському саду, елементи якої трансформуються Лесею Українкою в напрямку безумовного засудження байдужості та черствості учнів Месії) і спонукає Міріам до активних дій.

У поемі відсутній образ Юди, оскільки поетеса деперсонізує архетип зради, стверджуючи, що в трагічній долі Месії винні всі, хто оточував його, лицемірів і брехав.

У присутності великої кількості народу Міріам проклинає лицемірство держави, виявляє опір преторіанцєві та провокує вибух ненависті натовпу, який лицемірно демонстрував радість щодо воскресіння Месії. Відкидаючи ідею царства небесного, Міріам любить людину і захисника принижених та бідних, захищаючи при цьому своє ставлення до нього і своє розуміння його проповідей.

На Голгофі її роздратування переростає в тотальне людиноненависницьке світосприйняття: «Я всіх і все ненавиджу за нього».

Якщо в першій сцені поведінковий максималізм героїні можна було б пояснити надмірною екзальтованістю її емоційного стану, загостреним передчуттям грядущої трагедії, то наступні реакції Міріам свідчать про світоглядну ерозію людяності, яка поглиблюється культивуванням своєї абсолютної самотності. Не випадково в монологах героїні домінують репліки: «...вічно буду одинока» та ін.

Міріам постійно претендує на визнання іншими винятковості своєї віри в Учителя, свого ставлення до нього, абсолютної правоти своїх оцінок. Саме тому в поемі, наперекір численним заявам героїні, поступово формується особливий контекст безлюбності, недоброго прагнення до декларованого добра, бажання будь-якою ціною утвердити суб'єктивну істину. Як поступово з'ясовується, Міріам у принципі не здатна зрозуміти і сприйняти вчення Месії, оскільки він відмовився стати таким, яким вона хотіла би його бачити.

Штучною є паралель «Міріам – євангельський Петро», яку намагаються провести деякі дослідники

❖ ❖ ❖ ❖ ❖ ❖ ❖ ❖ 2021 – рік Лесі Українки ❖ ❖ ❖ ❖ ❖ ❖ ❖ ❖

на основі досить довільного порівняння відповідних цитат із поеми та канонічних текстів. Загибель Міріам, спровокована нею самою, стала актом безвихідного відчаю через усвідомлення абсолютного краху колишніх надій. Тому Міріам не може, і, головне, не хоче визнати свою поразку. Винуватців трагедії вона шукає і знаходить у зовнішньому світі, хоча, по суті, сама героїня є органічною частиною цього земного світу з усіма його суперечностями, помилками й небажанням чи неспроможністю зрозуміти небесну суть місії Месії.

Л. Іванова. Одержима. Лінорит. 1970 р.

Зрештою загибель Міріам пояснюється не її почуттям до Месії (чутка про його воскресіння викликає не радість, а лише проковує чергову хвилю тотальної ненависті), а тим, що вона протиставила себе окремим людям і всьому людству. Тому, вважаю, до характеристики образу Міріам епіграфом може послужити її ж цитована вище репліка: «Я всіх і все ненавиджу».

Міріам гордиться тим, що Месія відкинув її любов і жертву, бо це, як вона вважає, дає їй право на насолоду ненавистю під маскою любові: «Хотіла б я всю вашу кров пролити». Тому вона по суті шукає і творить ворогів, бо в поемі нема жодної думки і жодного героя, які би сприймалися нею позитивно.

Розглядаючи концептуальне спрямування поеми «Одержима», треба враховувати драматичну спе-

цифіку умов і переживань, що спонукали поетесу створити саме таку версію (як відомо, драматична поема написана в Мінську протягом однієї ночі біля ліжка смертельно хворого Сергія Мержинського), оскільки початковий задум виник дещо раніше (див., наприклад, вірші «Я бачила, як ти хилився додолу...», «Жертва», «То, може, станеться і друге диво...»).

В авторській ремарці, яка передує сюжетному розвиткові, підкреслюється: «Міріам, «одержима духом». І пізніше героїня з гордістю повторює цю характеристику. Тому змістовим анахронізмом, що суперечить концепції образу, є самопорівняння Міріам з Астартою. Адже семантика міфологічного образу має принципово інше спрямування (богиня материнства, родючості та любові), що сприймається в контексті поеми за принципом антитези. Подібне порівняння зустрічаємо і в романі Г. Даніловського «Марія Магдалина», але там воно має якісно іншу змістову вартість і сприймається як сигнал про черговий етап духовної еволюції євангельської героїні. Крім того, Магдалині польського письменника, на відміну від героїні Лесі Українки, не властиві фанатизм і людиноненависництво.

Виходячи з викладеного, стає цілком зрозумілим, що наявна в науковій літературі традиція утвердження прогресивності образу Міріам і проголошення її виразником авторських поглядів вимагає, щонайменше, суттєвого корегування, бо вона не підтверджується аксіологічними характеристиками персонажа і за своєю суттю є заідеологізованою фальсифікацією. Водночас необхідно підкреслити, що розроблювана в поемі версія євангельського Месії має неапологетичний характер, позаяк усі новозаповітні реалії підпорядковані створенню характерологічного контексту при дослідженні образу Міріам.

Б. Рассел якийсь цілком справедливо зауважив: «...Вчення Христа, як воно викладене в євангеліях, має дуже мало спільного з етикою християн. Найважливішим у християнстві із соціального та історичного поглядів є не Христос, а церква... Релігія згубна не тільки в розумовому, а й у моральному плані. Під цим я маю на увазі, що вона проповідує етичний кодекс, метою якого не є людське щастя». Непримиренна позиція Міріам швидше ближча саме до церковного догматизму з його нестерпністю до будь-якої іншої думки, ніж до толерантності та милосердя Месії української поетеси.

(Продовження на 12 с.)

❖ ❖ ❖ ❖ ❖ ❖ ❖ ❖ 2021 – рік Лесі Українки ❖ ❖ ❖ ❖ ❖ ❖ ❖ ❖

«О, яка ж то кара Месією, що світ рятує, бути!»

(Продовження з 11 с.)

Специфічність аксіологічної детермінації образу Міріам викликає неочікувані, на перший погляд, але цілком об'єктивні асоціації з трактуванням євангельського зрадника в повісті Л. Андрєєва «Іуда Іскаріот» (1907). Обидва твори близькі насамперед тим, що їх змістова структура підкреслено апокрифічна, в кожному з них моделюється ситуація, яка суперечить канону. Герой повісті російського письменника, керуючись почуттям своєї абсолютної самотності та відреченості, створює для себе концепцію «любові-ненависті» до Вчителя, яка дозволяє йому випробувати учнів Ісусових і натопв, довести винятковість свого почуття і ставлення до Месії, тобто демонструється цілком очевидне прагнення максимально жорстко протиставити себе іншим. Але й героїня Лесі Українки спонукана такими ж почуттями, і вона декларує незрозуміння оточення Месії та проголошує, що люди – зрадники. Змістова спорідненість трактувань євангельського сюжетно-образного матеріалу зумовлена, на мій погляд, не подібністю світоглядних установок авторів, а єдністю соціально-ідеологічних факторів епохи створення обох версій.

Як засвідчують євангелісти, канонічний Ісус Христос неодноразово виганяв із жінок бісів, зціляючи тим їхні душі, що сприймалося очевидцями як чергове чудо та доказ його могутності. З погляду сучасних наукових уявлень це цілком можна пояснити тим, що жіночий емоційно-психічний світ легше піддається впливу на нього зовні. Месія української письменниці не зміг подолати одержимість Міріам, оскільки його ненасильницькому світоглядові та світосприйняттю була протиставлена активна і, як з'ясувалося пізніше, безплідна через свою недоброту воля героїні. В поемі зіштовхуються дві, що виключають одна одну, концепції, і це зіткнення завершується нищівним світоглядним крахом Міріам і її людською трагедією.

Шалена Міріам, переповнена «одержимістю», так і не усвідомила гріховності свого фанатизму, який вона, щиро помиляючись, вважає єдиною формою вияву любові до Ісуса. Звідси ж і цілком невмотивована гордість з того, що Вчитель відвернувся від неї і не прийняв її готовності пожертвувати собою задля спасіння коханого. Останнє, до речі, є для героїні особливо важливим доведенням її непричетності до подій на Голгофі, непрямим підтвердженням її

права на «одержимість». Однак непричетність героїні до розп'яття певною мірою уявна, тому що вона стала результатом спроби насильницького впливу на Месію, трагічним намаганням змінити своєю жертвою визначений зверху хід подій. Іншими словами, її жертвність пояснюється не просто почуттям, а, головне, незрозумінням Месії. У цьому здебільшого й полягає суть конфлікту небесного й земного, виявленого чіткою позицією Месії і хибною непоступливістю Міріам.

Трагічна помилка героїні полягає передовсім у тому, що милосердя й любов Месії до людей вона витлумачила як вияв пасивності й покірності долі. В поемі Месія чітко усвідомлює причини духовного недоліку людей:

Вони сліпі, вони ще не прозріли,
самого слова мало їм для віри,
їм треба діла...
треба крові.

І це розуміння він прагне передати Міріам. Однак її розум одержимий єдиним бажанням – «бути готовим загинути за любов». По суті, в першій сцені поеми моделюється зіткнення піднесеного утопізму Месії (зауважмо, що він ніде не проповідує покірність, як стверджують деякі літературознавці, а закликає любити людей) і суб'єктивно-егоїстичного почуття Міріам. Слова Месії про необхідність любити всіх («А та любов, що я від тебе хочу, / повинна бути як сонце – всім світити») викликають відверто роздратовану реакцію Міріам, бо ця вимога певним чином зрівнює її з «іншими». А саме цього не хоче і не може прийняти героїня, тому що подібне зрівнювання знецінить її специфічне світобачення, «знижить» її винятковість у ставленні до Месії.

У контексті розглянутих світоглядних та емоційно-психологічних мотивувань розвитку плану подій можна стверджувати, що загибель Міріам даремна, бо вона спровокована не захистом високих ідеалів і свого почуття, а ледь прихованою роздратованою впертістю, яка не дозволяє їй навіть спробувати зрозуміти суть того, що їй говорять інші. Така ціна крові Міріам, абсурдність якої була передбачена і відкинута Месією. Такі, на мій погляд, домінуючі аспекти змістового плану поеми, які при всій своїй неоднозначності в кінцевому підсумку утверджують філософію добра, любові й справедливості, визначену небесною місією Месії.

❖ ❖ ❖ ❖ ❖ ❖ ❖ ❖ 2021 – рік Лесі Українки ❖ ❖ ❖ ❖ ❖ ❖ ❖ ❖

Аделя ГРИГОРУК, членкиня НСПУ та НСЖУ, заслужений працівник освіти України

Стежками Лесі Українки на Гуцульщині

Геніальний митець належить не лише своєму часові. Його думки, ідеї, художні образи живуть набагато довше, ніж сам автор, стають духовним скарбом поколінь і народів, які кожного разу прочитують їх по-новому, під кутом своєї епохи і знаходять в них відповіді на свої запитання, відшуковують способи вирішення сучасних проблем.

До таких геніальних особистостей, чиї твори сягнули мистецьких вершин людства, належить Леся Українка – Лариса Петрівна Косач-Квітка – поетеса, перекладачка, культурна діячка, постать якої овіяна особливою любов'ю.

Леся народилася 1871 року в м. Новограді-Волинському (тепер Житомирська область). Художній талант виявила у всіх літературних родах: ліриці, драмі, епосі. Збагатила українську поезію новими темами й мотивами. Досконало володіючи катренами й октавами, сонетами й оригінальними строфічними будовами, використовуючи античний гекзаметр, верлібр, п'ятистоповий вірш тощо, урізноманітнила строфіку, ритміку й метрику української поезії. Літературний доробок Лесі Українки оприявнив світовий рівень українського мистецтва слова. Шедеврами поетеси є драми «Лісова пісня», «Камінний господар». Заслугує на увагу і її мистецька проза, в тому числі – казки.

Леся Українка займалася фольклористичними студіями, збирала перли народної словесності, з її голосу записано понад 220 народних мелодій.

Сердечні почуття плекала Леся Українка до Гуцульщини. Про цей дивовижний край дізналася вона від свого дядька Михайла Драгоманова, якого дуже поважала. Драгоманов мав тісні зв'язки з багатьма громадськими і культурними діячами Галичини, багато літ (аж до своєї смерті в 1895 р.) дружив з Михайлом Павликом, що народився в Косові (З), і тому його розмови про Карпатський край з племінницею, яку він цінував як майбутню визначну літераторку, були сповнені цікавих етнографічних подробиць, переказів про гуцульські народні вірування, мистецькі традиції. Леся Українка мала змогу переконатися в чарівності гуцульських вишивок, коли її мати, Олена Пчілка, отримала від станіславського фольклориста Мелітона Бучинського незвичайний і дорогий подарунок – гуцульські вишиття з описом 42 узорів і схемами їх виконання та описом крою жіночих і чоловічих сорочок. Олена Пчілка 1876 року випустила альбом української вишивки («Альбом систематично

впорядкованих узорів малоруської орнаментики»), де використала матеріали Бучинського. У домі Косачів висів на стіні дуже своєрідний килим, укладений М. Бучинським із цих вишивок. У центрі килима – вишиті ним слова:

Там, де Карпат сині гори,
Там зібрані тієї зори,
Де зелена Буковина,
Шила руська їх дівчина.

Олена Пчілка не змогла в той час скористатися із запрошення Мелітона Бучинського і відвідати Гуцульщину. А от її брат, Михайло Драгоманов, улітку 1875 року таки приїхав у Карпати, побував у багатьох місцях, а в Микуличині придбав для сестри і племінниць розкішні гуцульські сувеніри, в тому числі шийні прикраси-силянки. В цих тонкої роботи намистах ми бачимо на світлинах і Олену Пчілку, і Лесю Українку із сестрами, і дружину Михайла Драгоманова. Саме вони й поширили по всій Україні моду на ці народні гуцульські аксесуари. Виїжджаючи в Крим на лікування 1897 року, Леся Українка взяла із собою улюблені ґердани і силянки (про що свідчить фото письменниці, зроблене в Чукурларі). Не розлучалася з ними поетеса, і виїжджаючи за кордон.

На Гуцульщині Леся Українка побувала влітку 1901 року. Приїхала з Чернівців у Вижницю, зупинилася 13-21 липня разом з Климентом Квіткою (своїм майбутнім чоловіком) у гостинному домі Анни Москви (5), а потім через Кути і Косів дібралася до Яворова.

(Продовження на 14 с.)

Пансіонат Анни Москви у Вижниці з меморіальною дошкою на стіні про перебування тут в 1901 році Лесі Українки
(Джерело <https://drymba.com/>)

❖ ❖ ❖ ❖ ❖ ❖ ❖ ❖ 2021 – рік Лесі Українки ❖ ❖ ❖ ❖ ❖ ❖ ❖ ❖

Стежками Лесі Українки на Гуцульщині

(Продовження з 13 с.)

Тут їх прийняла родина Окуневських, з якою Косачі були знайомі ще з Відня і Києва. З Теофілом, Ольгою Окуневськими та їх родичкою Наталею Кобринською, яка підтримувала дружні зв'язки з Оленою Пчілкою, Леся Українка була у приятельських стосунках. Тому відпочивалося їм у Яворові дуже мило, про що Леся пише у листі до Ольги Кобилянської (7, с. 261).

У Криворівні зупинилися в будинку о. Волянського. Він дав їм до Буркута цілу пачку українських книжок. У підросійській Україні, де діяла сувора заборона на українську літературу, такого не могло бути й близько, тому, як згадує Леся Українка, «п. Квітка розпалився великою жадністю і все просив, що бачив» (7, с. 262). Тут, у Криворівні, зустрілися з Франками і Гнатюками. Франко був якийсь пригнічений, і це зразу зауважила поетеса. Він мало говорив, а почавши про щось розмову, тут же швидко уривав її «або закінчував так-сяк почату фразу», як висловилася Леся (7, с. 262).

Вибираючись із Криворівні до Буркута, відпустили фіакар (бо вийшло б дуже дорого) і поїхали звичайною фірою. Дуже трясло, Леся Українка вставала і йшла пішки, порвала черевики, так що прийшлося залишити їх лагодити у корчмі, де зупинялися на ночівлю. Гірські пейзажі тішили зір, вносили в душу неймовірні почуття, тому незручності дороги й дрібний дощик, що трохи покропив їх, анітрохи не докучали. Приїхали у Буркут 24 липня і пробули там до 30 серпня.

У листі від 1 серпня 1901 року Леся Українка написала Ользі Кобилянській, що в Буркуті вони освоїлися швидко і «зразу перестали себе чужими почувати» (7, с. 263).

Душею товариства був доктор Володимир Кобринський, який дав Лесі кілька лікарських порад і заборонив їй перший тиждень купатися.

Іван Франко вирішує знову зустрітися з Лесею Українкою та Климентом Квіткою і приїжджає у Буркут разом з Миколою Міхновським та Лесем Кульчицьким (4, с. 273).

Франко вже мав зовсім інший настрій. Він багато розмовляв, ловив пстругів (форель) і приносив їх Лесі, а вечорами своїм приємним баритоном співав народні пісні. Климент Квітка записав тоді з його голосу 32 твори – «Ой ходить Іван понад Дунай», «Ой гук, мати, гук», «Сеї ночі із півночі, ще й кури не піли...», «Жалі мої, жалі...». Поетеса записала від Франка пісню «Чому, сину, не п'єш, чому не гуляєш», яка їй дуже вразила.

Леся Українка також зачарувала товариство своїм співом: вона охоче виконувала волинські пісні, які знала

змалечку. Студент другого курсу Чернівецького університету Микола Харжевський записав одну з них – «Ой, не шуми буйним листом», навчив її своїх друзів, і у такий спосіб пісня поширилася в Галичині й на Буковині.

Косівський адвокат Лесь Кульчицький справив на письменницю дуже приємне враження своєю освіченістю і шляхетністю. А от з Миколою Міхновським вона спілкувалася мало: він під час подорожі до Буркута скупався у гірській воді, застудився і схопив пропасницю. Геть розбитий хворобою, майже усі п'ять днів перебування пролежав хворий у будиночку, де жив разом з К. Квіткою (7, с. 264).

Відомий прикарпатський історик і краєзнавець Петро Арсенич за автографами на листівці з видом Буркута із сімейного архіву Стефанії Стефанович-Литвинович зумів установити життєвий шлях усіх, хто тоді, в липні-серпні 1901 року, відпочивали в цій карпатській оздоровниці (1). Дванадцятилітня Стефанія була тут разом з мамою Ольгою Стефанович, дружиною громадського діяча з Кут Володимира Стефановича, яка на цій листівці поставила дату 5/8-901, підписала «Спомин з Буркута» і попросила в усіх, хто там тоді перебував, підписатися на пам'ять. На лицевій стороні під зображенням відпочинкового комплексу підписалися: «Д-р Іван Франко», «Леся Українка». На звороті поставили автографи ще 21 особа.

Курорт у Буркуті. Листівка з автографами Лесі Українки та Івана Франка, 1901 р.

(Джерело <https://carpathiansoutdoors.com/>)

Це були відомі люди в культурному й громадському житті Галичини, діяльність яких з приходом радянської влади оцінювалася як «ворожа», «націоналістична», і тому замовчувалася. А всі ж вони були знайомими чи приятелями Лесі Українки, і в їх оточенні вона почувалася затишно і мило! Як пізніше написав Климент Квітка, «перебування Лесі Українки в Карпатах було одним із найщасливіших моментів у її житті» (2, с. 117).

Коли Леся була в Буркуті, їй прийшов лист від Анни Москви з Вишніці, привітної власниці затишного пансіонату, де перед поїздкою «на залізні води» меш-

❖ ❖ ❖ ❖ ❖ ❖ ❖ ❖ 2021 – рік Лесі Українки ❖ ❖ ❖ ❖ ❖ ❖ ❖ ❖

кала поетеса. Вона повідомляла, що організовує літературний вечір в Лесину честь і просить бути на ньому присутньою. Пані Анна дуже серйозно готувалася і навіть зверталася за допомогою до Михайла Павлика, щоб той допоміг із підготовкою реферату про Лесю Українку.

Однак Леся не змогла взяти участь у цьому заході, позаяк лист прийшов із запізненням, а дорога була далекою, і вона, хоч як би й хотіла, не встигла б дібратися до Вижниці на 25 серпня за один день. Тому вечір відбувся без неї. І, як пише директор Чернівецького музею Ольги Кобилянської Володимир Вознюк, «пізніше поетеса була навіть задоволена, що не потрапила на нього», бо слухати хвалебні слова у свій бік їй було б якось не вельми зручно (2, с. 116).

На курорті Леся Українка дістала нові сили для творчості, про що пише у своїх листах рідним. Вона працює над драматичними творами «Одержима», «В пущі». Поезії «В інші гори я долину...», «Ой піду я в бір темненький...», «Гей, піду я в ті зелені гори...», «Мрія далекая, мрія минулая», «Темна хмарка, а веселка ясна», «О, як то тяжко тим, шляхом ходити», «Хочеш знати, чим справді було...», «Ой, здається – не журюся...», «Чом я не можу злинути угору...» – це відгомін про перебування у Карпатах у її поетичному доробку (6, с.201-203, 412).

Вони увійшли до збірки «Відгуки», виданої 1902р. у Чернівцях. А от поезії «В інші гори я долину» та «Мрія далекая, мрія минулая» були опубліковані аж у 40-х роках ХХ століття. Перший – у «Літературній газеті» (тепер «Літературна Україна») 16 серпня 1940 року за записом із альбому Анни Москви, про яку вже згадувалося і в чиєму вижницькому привітному будиночку «під зеленим ліхтарем» Леся гостювала більше тижня.

Друга поезія – «Мрія далекая, мрія минулая» – надрукована уже після Другої світової війни у другому числі журналу «Вітчизна» на сторінках 21-22 (8, с. 21-22).

Відпочинковий сезон у Буркуті закінчувався, і Леся Українка з Климентом Квіткою вирішили повертатися до Чернівець, а звідти додому в Київ. Але перед тим захотіли побувати ще в кількох гірських місцинах. Леся була наче окрилена, літування в Буркуті пішло їй на користь, вона зміцніла фізично і навіть змогла піднятися на гору Луковець, що знаходиться на висоті 1500 метрів над рівнем моря.

30 серпня майбутнє подружжя виїжджає до села Гриняви, а звідти – в Довгополе. Проблем із мандрівкою не було – за ними своїми кіньми приїхав довгопільський парох Іван Попель (до речі, дядько майбутньої письменниці Марійки Підгірянки – Марії Ленерт). Священник Попель був людиною дуже освіченою, мав велику бібліотеку, його поважали мешканці гірських сіл і дуже хотіли бачити послом (тобто депутатом) австрій-

ського парламенту, куди о. Попель в той час саме балотувався.

...Почалися дощі, гори затягнуло сивою мрякою, тому перебування в гостинному домі священника затягнулося аж на 10 днів. Однак ні Леся, ні Квітка не сумували: в товаристві інтелігентного й розумного співбесідника, яким був о. Іван Попель, їм було приємно і цікаво. Тим більше, що в його домі не раз гостювали їх спільні знайомі: Ольга Кобилянська, Осип Маковей, Іван Франко, Марко Черемшина, Василь Стефаник, – тому темами розмов був і їх творчий доробок. Сюди, в Довгопілля, на зустріч із Лесею та Квіткою, вдруге приїхав з Криворівні Іван Франко, про що вона написала в листі до О.Кобилянської (7, с. 273).

Крім Довгополя, гості з Києва побували ще в Яблуниці, Конятині – селах, які Леся Українка знала за творчістю Ю. Федьковича. Саме тому в листі до сестри О. Косач, датованому 15 вересня 1901 року, вона пише: «Се ті гори, що я через них з Буркута їхала – сама фєдьковичівщина» (7, с. 276).

Згасав день 10 вересня, коли Леся, надзвичайно втомлена важкою і довгою дорогою, дібралася до Вижниці й зупинилася там, де раніше, в п. А. Москви. Відпочивши кілька днів (довелося навіть лежати в ліжку – так погано почувалася), письменниця залізницею вирушила до Чернівців, а вже звідти – 20 вересня – до Києва, про що вона повідомила І.Франка у своєму листі (7, с. 277).

Гуцульщина залишила помітний слід у житті й творчості видатної дочки нашого народу Лесі Українки, яка заслужила собі щирю любов і вдячну пам'ять на багато років наперед своєю геніальністю і відданістю рідній українській землі.

Література

1. Арсенич Петро. В колі знайомих на Гуцульщині // Галичина. – 1991. – 21 лютого.
2. Вознюк Володимир. Духовна спорідненість Лесі Українки і Ольги Кобилянської // Німчич. – 2020. – Ч.3 (33). – 113-136с.
3. Драгоманов М.П. Літературно-публіцистичні праці. У двох томах. Том другий. – К., 1970.
4. Кобилянська Ольга. Слова зворушеного серця: Щоденники. Автобіографії. Листи. Статті та спогади / Упоряд., передмова Ф.П. Погребенника. – К.: Дніпро, 1982. – 360с., іл.
5. Погребенник Федір. У Вижниці // Сільські вісті. – 1991. – 21 лютого.
6. Українка Леся. Зібрання творів у дванадцяти томах. Том 1. Поезії. – К.: Наукова думка, 1975. – 448с.
7. Українка Леся. Зібрання творів у дванадцяти томах. Том 11. Листи (1898-1902).. – К.: Наукова думка, 1978. – 480 с.
8. Українка Леся. Мрія далекая, мрія минулая // Вітчизна. – 1946. – №2. – С.21-22.

Ярослава-Орися КОЛОТИЛО

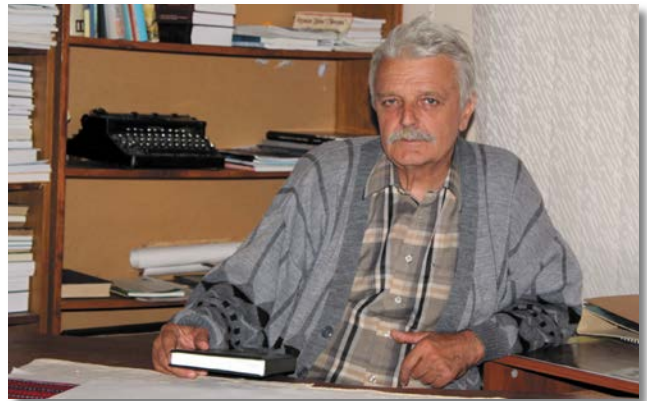
Письменник Василь Густі святкує свій 70-річний ювілей

На своєму життєвому шляху, головню протягом останніх трьох десятиліть, коли я займала різні посади в Союзі українців Румунії та працювала радником у Міністерстві культури, мені пощастило зустрітись із багатьма митцями з України. Їхніми талантами я часто захоплювалась, як захоплювалась і нашою прабатьківською Україною, яку лиш відтоді почала пізнавати. Про деяких із цих митців, особливо майстрів слова, я вже не раз писала, збиралася писати ще більше, але чомусь завжди не вистачало часу. Тепер, відколи я на пенсії і звільнилася трохи від громадських справ, дуже хочеться зібратися і написати спогади, бо є про що і про кого згадати!

Зараз же є слушна нагода написати про відомого письменника із Закарпаття Василя Густі, тим паче, що 21 березня ц.р. він святкуватиме свій славний 70-річний ювілей.

З Василем Густі ми познайомились ще в березні 1993 року, коли у великому (найбільшому на Мараморощині) українському селищі Поляни, українці вперше (після повалення диктатури Чаушеску) організували «Свято Шевченка», до участі в якому місцева організація СУР запросила й делегацію з України. У складі нечисельної делегації від Закарпатської державної адміністрації був і Василь Густі, тоді ще молодий чоловік, який вражав своєю пристойністю і скромністю, хоч був уже відомим в Україні поетом. Зраділа, коли при зустрічі він подарував мені свою гарну збірку поезій «Подаруй мені, мамо, рушник» з автографом, яку я й досі свято зберігаю.

Відтоді більше 20-и років наші дороги не перетиналися. Аж коли випала мені нагода в якості делегата від міністерства культури й перекладача взяти участь, разом із сатумарськими письменниками, у двосторонніх зустрічах, які проходили в Ужгороді в рамках творчої асоціації «Карпатська корона» („Corona Carpatica”), я знову зустріла Василя Густі на переговорах в облдержадміністрації, де він працював у службі преси. З тих пір ми почали листуватись, а через два роки, Василь Густі запросив мене і поета Юрія Павліша (нині уже покійного) на Міжнародний фестиваль «Карпатська ватра». Цей кількадечний захід назавжди закарбувався в моїй пам'яті, бо в колі творчих і цікавих людей я завжди почувала себе надзвичайно! Відтоді ми із Василем Густі ще зробили кілька спроб продовжити співпрацю і розширити зустрічі з письменниками, але чомусь ніяк не вдавалося. Лише на початку вересня 2017 року, коли Бухарестська філія СУР, яку я тоді очолювала, ор-

ганізувала урочистості з нагоди Незалежності України між іншими були запрошені й письменники із Закарпаття: прозаїк Петро Ходанич і поет Василь Густі. Разом із нашими гістьми ми поклали квіти до пам'ятника Шевченка у парку Герестрев, протягом двох днів проходили творчі зустрічі з бухарестськими письменниками. Також був підписаний *Договір про співпрацю*. Як потім відгукнулися в пресі наші закарпатські гості, із поїздки повернулись вони з приємними враженнями від Бухаресту та його жителів, а також із гарними спогадами про м. Сірет, де вони зупинились і мали конструктивну зустріч із радником Українського Вікаріату, отцем Миколою Лауруком.

Із тих пір, на жаль, ми більше не мали нагоди зустрітись. Та й через теперішню пандемію багато культурних проектів було відмінено.

Читачам «Нашого голосу» уже, мабуть, відоме ім'я Василя Густі, але хочеться докладніше і більше розповісти про його життя і творчий шлях.

Василь Петрович Густі – видатний поет, прозаїк, драматург, журналіст і перекладач, член Національної спілки письменників України та Національної спілки журналістів України, Заслужений працівник культури України. Народився 21 березня 1951 року, в селищі Королево Виноградівського району, Закарпатської області, в родині робітника-залізничника. Закінчив філологічний факультет Ужгородського національного університету (1977).

Спочатку працював у редакціях районних газет кореспондентом, потім редактором художньої літератури республіканського видавництва «Карпати», а згодом і в апараті обласної державної адміністрації та обласної ради. На громадських засадах очолював, у двох каденціях, Закарпатську обласну організацію Національної спілки письменників України аж до серпня 2019 року, коли став завідувачем «Народного музею літератури Закарпаття» і заступником новообраного голови Закарпатської НСПУ

Василя Кузана. У 2010 році він став і членом Національної спілки журналістів України.

Писати вірші Василь Густі почав ще у школі, а недовзі його твори стали друкувати у республіканській пресі. Літературознавець Олександра Ігнатович уважає, що: «... поезія В. Густі в багатьох виявах має медитативний характер, тобто є роздумами про буттєві проблеми та питання життя, про етичні виміри людських взаємин, виявляє заглибленість у внутрішній світ ліричного героя, має монологічне мовлення... Любити світ – через природу, людину, відчуваючи їхню красу, естетику праці, взаємозалежність, – це й становить ту вітальну силу, що є основою і генетичної вдачі Василя Густі, і поетичного мислення митця».

У доробку Василя Густі близько 30 збірок поезії, прози й драматургії, книг гумору й сатири, спогадів та есеїв тощо. У його літературному доробку найбільше поетичних збірок: «Перон» (1977), «Жадання дороги» (1982), «Обличчя» (1985), «Простелить мені, мамо, рушник» (1991), «Калина в інеї» (1991), «Пригорщ краплин» (1991), «Зерно в ріллі» (1996), «Між берегами тиші» (1998), «Тиса камінь обтесала» (2001), «Березове колесо» (2005), «Ріка під кригою» (2009), «Полин гіркий, полин солодкий» (2012), «Зоря Біловежі» (2013), «Світанок у день Анни» (2016). Також він видав і збірки поетичних мініатюр: «Опрісники» (2006), «Листок до листка» (2011), а також книги есеїв та спогадів: «Незвідана стежина думку кличе» (1997), «Пляшка бургундського» (2003), «Кого я знав, кого люблю» (2009), «Не все змивають хвили часу» (2014). Але, як сам зізнається, останнім часом все частіше вдається до жанру прози. Василь Густі видав книги гумору і сатири: «Прибабайки з тарадайки» (1997), «Подарунок від інвестора» (2005), «Закарпатська валюта» (2015). Його п'єса для дітей «Як Рак Неборак Козу розуму навчив» (за байкою «Коза-дереза») мала великий успіх і довгий час була в репертуарі Ужгородського академічного театру ляльок. Спільно з Василем Попом він упорядкував антологію малої закарпатської прози «Сонце над Карпатами» («Slnko nad Karpatmi»). Василь Густі є упорядником колективних збірників «Дзвінке джерело» (1983), «Відлуння» (1985), «Витоки» (1988), антології «Закарпатська поезія ХХ століття» (2003). Він перекладає зі словацької та угорської мов.

Ряд творів поета надруковано у перекладі на російську, угорську, словацьку, киргизьку, осетинську і таджицьку мови. На румунську мову його перекладав і видав кілька поезій наш український письменник Степан Ткачук.

Вірші Василя Густі покладені на музику багатьма композиторами: С. Мартоном, М. Панченком, В. Гайдюком, М. Попенком, Степаном Гігою, Зоєю Слободян, І. Козарем та ін., і він з приємністю підкреслює, що на його вірші співають відомі співаки: Алла Кудлай, Степан Гіга та Петро Матій (і не тільки, додаю я). Разом із композитором П. Матієм він видав книгу «Затисянська околиця» (2016). До репертуару державного заслужено-

го Закарпатського народного хору ввійшли вокально-хореографічні композиції на його слова («Шовкова косиця», «Подаруй мені берізку», «Червона калина»). А цей факт доказує неабиякий ліризм його співаних поезій, яким йому вдається привабити публіку.

Також письменник є організатором кількох культурно-просвітницьких акцій, конкурсів поезії для молоді, одним із найбільших його проєктів є раніше уже згаданий Міжнародний літературний фестиваль «Карпатська ватра», який збирає до «Срібної землі» Закарпаття письменників цього регіону, а також Івано-Франківщини, Львівщини, Буковини та українських письменників Словаччини, Польщі, Угорщини й Румунії. Наприклад, фестиваль, на якому я мала честь побувати, зібрав велику кількість славних письменників карпатського регіону, яких я вже знала, і тих, з якими мала честь тоді познайомитись і подружитись.

На «Карпатській ватрі».
Василь Густі, Ярослава Колотило, Юрій Павліш

Василь Густі отримав ряд нагород, серед яких слід згадати:

- 1984 р. – Закарпатську обласну премію ім. Д. Вакарова за вірші, переклади та серію публіцистичних нарисів «Тюменський материк»;
- лауреат обласної літературної премії ім. Ф. Потушняк: 1999 р. – за збірку поезій «Між берегами тиші»; 2008 р. – за книгу «Кого я знав, кого люблю»; 2013 р. – за книгу «Полин гіркий, полин солодкий»; 2015 р. – за переклади книг Й. Лайкерта «Дотики душі» та В. Став'ярського «Брудні черевики»;
- 2009 р. – літературну премію ім. Зореслава за збірку «Ріка під кригою»;
- 2015 р. – лауреат обласної журналістської премії ім. М. Бабидорича.

Також Василь Густі став лауреатом всеукраїнської премії ім. Павла Тичини у 2016 р., і лауреатом Ужгородської міської премії ім. Петра Скунця, за книгу «Притча про щастя». А ще нагороджений відзнакою «За розвиток Закарпаття», а також медаллю НСП України «Почесна відзнака».

(Продовження на 18 с.)

Письменник Василь Густі святкує свій 70-річний ювілей

(Продовження з 17 с.)

Коли у 2014-му році весь український світ відзначав 200-річчя від народження Тараса Шевченка, управління культури Закарпатської облдержадміністрації видало книгу «Закарпатська Шевченкіана», куди увійшли й твори Василя Густі, які були надихані святими місцями Канева, де похований наш геній. Задумав він і «Шевченкіану українських поетів Румунії», але, на жаль, як це часто трапляється, через брак коштів був змушений відкласти цей проєкт на інший раз. Однак, сподіваюсь, що і цей задум письменнику вдасться втілити.

Про Василя густі написано і надруковано дуже багато, він дав численну кількість інтерв'ю, бо, правду кажучи, він дуже щирий і відкритий до людей. З ним часто улаштовує зустрічі захоплена його творами українська молодь, з ним були організовані зустрічі із читачами у різних бібліотеках і школах Закарпаття, з нагоди його річниць чи, просто так, аби поспілкуватись.

Про кредо поета Густі найкраще свідчать рядки його поезії:

*Не пишу ні віршіє,
ні пісні, ні повісті,
Я просто на папері
залишаю відбитки своєї совісті.*

Або:

*Жити й справді треба поспішати
І не бути боржником ні в чім,
І навчитись помилки прощати
Друзям, навіть недругам своїм.
Тільки так – в трудах і у дерзаннях
Недаремна буде боротьба,
Щоб оті здійснились починання,
Що тобі довірила судьба.*

Як твердить його колега по перу Сергій Федака, «вірші В. Густі є ескізним портретом цілого покоління закарпатської інтелігенції. Вони тяжко розставалися зі своїми ілюзіями комсомольської доби. Шукали іншої, більш щирої правди. Підіймалися, падали... і водночас усе міцніше вросли у рідний ґрунт, у праатьківські традиції»:

*Беру молитовник у руки, з якого мій батько молився.
І світ – повний горя і муки, і світ – повний щастя
відкрився.*

Це покоління «ламане-переламане, але не зломлене», це митці, які шукали самих себе упродовж буремних десятиліть, як твердить критик Федака. І він, як і багато інших його побратимів, стали патріотами свого краю і щирими патріотами України!

Коли я познайомилась із поезією Василя Густі із подарованої збірки, мені дуже припав до душі вірш про силу підсніжника (мабуть, і тому, що в той час якраз був холодний березень, і крізь сніг пробивалися перші

проліски й підсніжники, які я в дитинстві дуже любила збирати. А про мужність тендітних на вигляд людей не раз задумувалась і я...):

*Якось ми про мужність сперечались,
Згоди не доходили. Та от
Хтось сказав, що мужність – то незламність
Ніжності твоєї антипод.
Та було між нас дівчатко ніжне,
Що озвалось раптом, мов зі сну:
– Хлопці. Хлопці, мужність – це підсніжник,
Що повірив першим у весну. –
І тоді подумалось про перших.
І про те подумалось також,
Скільки треба ніжності для звершень,
А для перших – тричі перемнож.*

Дмитро Кремін, лауреат державної премії України ім. Т. Шевченка назвав Василя Густі «Король поезії із Королева». І ці слова часто й інші дослідники його творчості повторюють, і не помиляються. А щоб пізнати краще письменника, потрібно частіше читати його твори й насолоджуватись ними, бо «його слово наповнене глибоким змістом, проростає в людських душах, живить плодами мудрості й добра». І я належу до тих щасливців, що можуть і далі насолоджуватись творами Василя Густі, бо в моїй бібліотеці зберігається майже третина всіх його збірок, і, буду відвертою, ще не всі перечитала.

Як спостерігаємо, останнім часом поет все більше звертається до релігійних тем, до роздумів про те, що саме залишає за собою людина:

*Тільки б гідно до межі дійшов я,
Честь свою зберігши, душу й плоть,
І доніс свій хрест з любов'ю
До межі, що визначив Господь...*

Але я вірю, що Господь дасть йому ще багато років життя, бо йому ще є що сказати, і, як сам зізнається, він ще не вичерпав себе:

*Я виповів далеко ще не все.
Не всі ще фарби на моїй палітрі,
Назустріч ще непізаному вітру
Я повертаю душу і лице.*

Тож з нагоди славного ювілею привітаймо Василя Густі та побажаймо йому багато щастя, міцного здоров'я, сил, натхнення і повсякчас творчого неспокою! Щоб міг ще довго писати й діяти на благо української літератури, тим паче, що має підстави для оптимізму, бо молодь Закарпаття, горда за свого «короля», іде впевнено по його слідах, як він сам запримітив і з радістю висловив в одному з інтерв'ю: «літературний процес буде доти, поки буде життя... а життя немислиме без слова. Тим більше – творчого».

**На многая і благая літ Вам, пане Василю Густі!
Нових творчих злетів! З роси та води!**

Василь ГУСТІ**ТАРАСОВА ДОЛЯ**

I.

У травні, по дорозі в Канів, траурна процесія із тілом Т. Шевченка підійшла до Києва. Власті дозволили поставити домовину лише на Подолі в церкві Різдва Христового за умови, щоб там промови не проголошувалися.

«Святиня», науково-історичний літопис Тарасової Гори, Київ, 1998 р., С. 64.

Була неділя. Йшов холодний дощ,
І травень був пониклий, у жалобі.
Через тяжку похмуру сіру товщ
Веселки лик осяяв грізний обрій.
Мабуть, Господь поглянув із небес,
Як повертався на рідну Україну
Стражденний син її. І світ увесь
Сповитий горем був у ту годину.
Пливла труна Тарасова, як човн
В людському морі, у людському горі.
...І враз відчув уседержавний трон
У тій плавбі смертельну непокору.
Тож повеління – далі не пущать! –
Неначе грім ударило у натовп.
Прислужливо жандарми верещать,
Спішать наказ виконувать завзято.

Мовчазна тиша. Зціплені уста.
Безсилі руки стали п'ястуками.
Ще мить – і гнів sprужинить, наче сталь
Й проллється кров дніпровськими габами.
Промов нема. Не велено і все.
Розгублені і юні й сивочолі
Лиш вітер, завиваючи, несе
Ридання верб й тополь з далекого поля.
...Веселки лик у чорних небесах,
Немов знамення: як надані бути?
Біль і протест вулканять у серцях
У горі невимовному закутих.

І тут – вона. Звідкіль вона взялась –
Незнана жінка в траурній одежі?
І натовпу пучина розверзлась –
Вона постала гордо, наче вежа,
Над страхом, над покорю, над всім,
Що не давало й крок ступити людям.
Завмер би перед нею навіть грім –
Не те що стражі та й дрібні іуди.
І до труни ця жінка підійшла,
Нікому не сказавши навіть слова.

Рука її натомлено лягла
На гріб поета із вінком терновим.
Він мов приріс до віка в мить одну,
Немов труна цього лише й чекала.
Поета путь завершити земну –
Печати із небес невивстачало.
...Прийшла без слова і пішла без слів
Умить, немов збулась Господня воля.
Це ж хто отак, без остраху посмів?!
І видихнули люди слово: «ДОЛЯ!»

II.

Прочани Шевченкової могили запам'ятали на ній скорботну постать старенької жінки у всьому чорному, схиленої на білий хрест... Ця жінка – колишня кріпачка Ликера Іванівна Полусмак, поетова наречена, яка могла дати йому хоч трохи щастя, а додала лише печалі.

«Святиня», науково-історичний літопис Тарасової Гори, Київ, 1998 р., С. 204.

Прочани з дальніх і близьких країв
Розповідали, як прийшли додому,
Про жінку, не забудь ніяк її,
На Канівському березі крутому.
Виходила удосвіт на Гору
Із квітами, із рушниками часом
І у погожу й дощову пору.
– Куди йдете? – питали.
– До Тараса.
У чорному і тиха, наче тінь,
Ішла, немов на сповідь, на спокуту.
Це хто? Це хто? Неслось їй навздогін...
– Дружиною Тараса мала бути.
О, Господи! Як радувався їй!
Як тишив серце мислю про щастя!
Вона ж бо відвернулась, Боже мій!
Тож як тепер їй в розпачі не впасти
В молитві на коліна і просить
І милості, і Божого прощення?..
Чому життя так запізнено вчить
Болючому, як рана, одкровенню?
А жінка, притулившись до хреста,
Сльозами обливаючись, благала:
– Тарасику! Прости, ради Христа!..
Але прощення теж буває мало,
Щоб зняти камінь із душі тяжкий
І хоч на мить полегшено зітхнути.
...Минули відтоді роки й роки,
Та й нині на Горі Чернечій чути,
Якщо прислухатися серцем в тиху рань
Чи у вечірню сутінкову пору,

Як голосом молитви і благань
Відлунюють зажурені простори.
Ридає вітер стогоном Дніпра,
Зітхає тиша глибиною поля.
Ото в світанках і у вечорах,
Немов причинна, гірко плаче ДОЛЯ.

III.

У черені 1891 року Леся Українка разом з матір'ю Оленою Пчілкою та молодшою сестрою Ольгою побували в Каневі, на могилі свого літературного батька Тараса Шевченка. За народними переказами Леся привезла в даруок поетові рушник, вишитий власними руками й уквітчала ним портрет у Тарасовій світлиці. Це підтверджується і в спогадах сучасників очевидців.

«Святиня», науково-історичний літопис Тарасової Гори, Київ, 1998 р., С. 64

Вишивала дівчина рушник,
Душу й серце у шиття вкладала.
Оживав на полотні квітник
І весна зухвало вирувала.
Скільки в ньому серця і тепла!
У мережці кожній – відсвіт щастя.
Тут й вечірня зіронька зійшла
Ясна й чиста – щойно від причастя.
Ось вогнів досвітніх благодать,
Лісової пісні тихий гомін.
Тут оті слова іще мовчать,
Що наповнять світ, неначе повінь,
Добротою світлої душі,
Мудрістю, що наче правда хліба,
Вірністю, що відкида гроші
І облудні та лукаві німби.
Хто ж отой щасливий, що йому
Дівчина рушник свій вишиває?
Й молшповио віддано чому
Душу й серце у шиття вкладає?
Аж тоді збагнули все без слів,
Відколи, мов хрестик на вервиці,
Світлим щастям той рушник зацвів
В Каневі, в Шевченковій світлиці.
В подиві, в зачаруванні люд
Перед рушником вклонивсь покірно –
На таку красу, натхненний труд
Здатні тільки люблячі і вірні.
Що за сила в ньому пломенить!
Скіпки в ньому світлого роздолля!
Многозначно все навкруг мовчить.
А в душі озвалось слово ДОЛЯ.

Микола ВЕГЕШ, Ірина Люба ГОРВАТ

МОЛОДІСТЬ РОМАНА ШЕПТИЦЬКОГО (1865-1899)

(Продовження з № 320)

Необхідно погодитися з тим великим впливом, який В. Соловйов зробив на А. Шептицького. Л. Гузар відзначав: «...Схожість ідей цих двох мужів вражає, тому просто можемо сказати, що А. Шептицький багато навчився від В. Соловйова. Він В. Соловйова не сприймав буквально, не наслідував у всьому, проте загальне бачення єдності Церкви та об'єднання Церков однозначно запозичено у В. Соловйова»⁸⁴. Заслугує на увагу думка Л. Гузара, що митрополит Шептицький «не був звичайним сліпим наслідувачем – він був настільки незалежний у своїх поглядах, що міг дати критичну оцінку. Він міг, незважаючи ні на що, продовжувати боротьбу там, де Соловйов склав руки і занурився в апокаліпсис»⁸⁵. Порівнюючи двох відомих мислителів, М. Вавжонек теж зауважив, що Шептицький «не наслідував Соловйова, тому що не потребував цього робити. Екуменічні ідеї львівського митрополита мали своє джерело у візантійсько-слов'янській духовності київського кола, де концепції єдності християнства, схожі на ті, які сформулював на російському ґрунті Соловйов, уже функціонували від декількох століть. Показані різниці між Шептицьким і Соловйовим засвідчують оригінальність думки кожного з них. Вони переконують, що до тих самих висновків можна доходити різними дорогами. Екуменічна думка Соловйова та відгук, з яким вона зустрічалася, укріпили Шептицького у переконанні, що можна в Росії знайти партнерів для конструктивного діалогу про форму Вселенської Церкви та місце, яке повинно в ній зайняти східне християнство. Підсилювали також надію на те, що Росія вирветься з культурної та духовної самоізоляції та летаргії. І на тому полягає особливий зв'язок між екуменічною думкою російського філософа та українського митрополита-уніата»⁸⁶.

Отже вплив Володимира Антоновича і Володимира Соловйова на молодого Романа Шептицького важко переоцінити. Спілкування із цими людьми змусило молодого шляхтича ще більше повірити в те, що він насправді знайшов своє справжнє покликання⁸⁷. Але була ще одна постать, яка справила на юнака велике враження – колишній митрополит Йосиф Сембратович. За його митрополичої діяльності у житті Греко-католицької церкви сталися дві визначні події. 1885 р.

нарешті створено Станиславівську єпархію. Її першим єпископом став ректор духовної семінарії у м. Відні, визначний богослов та історик Української церкви о. Юліан Пелеш, з рук якого згодом отримав священицтво Андрей Шептицький. Загалом наприкінці XIX ст. Галицька митрополія мала на українських землях Австро-Угорщини п'ять єпархій: Львівсько-Галицько-Каменецьку, якою правив митрополит за допомогою єпископа-помічника, Перемисько-Самбірсько-Сяноцьку, Станиславівську, Мукачівсько-Ужгородську і Пряшівську. Другою помітною подією став Львівський синод у вересні-жовтні 1891 р. за участю трьох єпископів, 160 священників і папського легата. Він упорядкував церковний правопорядок, судівництво й літургію, ствердив вірність греко-католиків Апостольському Престолові. А загалом сприяв поживленню національного життя у церковно-релігійній та суспільно-політичній сферах⁸⁸. Після синоду 1891 р. поживилося духовне і суспільно-політичне життя греко-католиків. Зусиллями церкви засновувались різні громадсько-релігійні структури: Місійне товариство св. Павла; Товариство допомоги бідним парафіям св. Петра; Інститут св. Йосафата для виховання молоді; благодійні організації Сестер Службниць, які опікувалися дітьми і немічними. Розгортав діяльність Католицький русько-український союз на чолі з Олександром Барвінським. Його пресовим органом був популярний часопис «Руслан». Плідна діяльність церкви, зокрема митрополита Сильвестра

Бурса Українського педагогічного товариства
(нині корпус Національного лісотехнічного університету України), поч. XX ст.

⁸⁴ Гузар Л. Андрей Шептицький митрополит Галицький (1901-1944) провісник екуменізму. Вид. друге. Жовква: Місіонер, 2015. С. 59.

⁸⁵ Там само. С. 68.

⁸⁶ Вавжонек Міхал. Екуменічна діяльність митрополита Андрея Шептицького в Україні та Росії. Рим, 2006. С. 163.

⁸⁷ Батій Я. О. Андрей Шептицький. Харків: Фоліо, 2018. С. 31.

⁸⁸ Великий А. Г. З літопису християнської України. Т. VIII: XIX ст. Рим: Вид-во оо. Василіян, 1976. С. 245-248.

Сембратовича отримала високу оцінку Апостольського Престолу. На урочистому відзначенні в Римі 300-ліття Берестейської Унії Папа Лев XIII присвятив Українській церкві промову та іменував митрополита С. Сембратовича кардиналом.

Про свою зустріч з кардиналом Йосифом Роман Шептицький яскраво описав у своєму черговому листі до мами: «Я застукав і, увійшовши туди, спершу не знав, куди діти очі: усі чотири високі стіни кімнати до самої стелі були заложені полицями книжок. Під великим венецьким вікном, єдиним вікном у цілій кімнаті, стояло широчезне бюрко, теж завелене фоліялами, сидів і щось писав архієпископ Йосиф. На моє привітання підняв голову, встав із-за бюрка, скинув окуляри, уважно поклав їх на розгорнені папери й, витягаючи до мене обі руки із лагідною усмішкою на обличчі, сказав: – Вітай, мій любий сину! Тішуся, що бачу одного із Шептицьких, який повернувся до нас! Високий на ріст, із молодим обличчям, на якому лягла наче якась задума, але вже з посивілою бородою і сивим волоссям, пригорнув мене до себе, а потім, узявши моє лице в руки, як береться дітей, і дивлячися мені обачливо в очі, неначе до себе шепнув: – Шептицькі, Шептицькі, великий, заслужений рід!... Я хотів поцілувати його руку, але він не дався. – Не треба, сину, не треба! Ось візьми крісло й сідай коло мене, розкажи мені про свій намір служити Богові й нашій Церкві. Дещо я вже знаю про тебе і від кардинала Масаї і від кардинала Чацького, але я хотів би почути про те все із твоїх уст... І я почав йому говорити про свій намір. Мамо, й коли я згадав, що західній світ, задивлений у свою велич, не лише нічого про нас не знає, але тепер і не хоче знати, якісь вогники заблиснули в очах владики й він сказав: – Правильно, мій сину, правильно!... Бог хоче, щоб ми так думали й так судили, як Він думає і як Він судить... А щоб так думати, й так судити, як Бог, треба зректися себе... – Я свідомий того, Ваше Високопреосвященство, – шепнув я. А архієпископ Йосиф говорив далі: – Є бо в житті, мій любий сину, малі труднощі й є великі. Малі труднощі поборюємо життєвими силами, але великі труднощі вимагають жертви, самозречення. Ти вибрав, сину, шлях місіонера, але я певен, що ти згодом станеш у проводі нашої Церкви, а враз із цим у проводі нашого народу, бо, як знаєш, історія кожної Східної Церкви є нерозлучна з історією даного народу. Цього ще не знає і щойно згодом пізнає Західна Церква. Тому не жахайся, мій сину, великих труднощів на своєму шляху, що їх зустрічатимеш і від своїх і від чужих, тільки кожний твій крок хай важиться золотою вагою віри. Обіцяю тобі, сину, що я завжди молитимуся за тебе й при кожній Божественній Літургії покладу одну часточку на твою інтенцію...»⁸⁹.

Дуже приємні враження залишили в Романовій душі й відвідини ним старенького кардинала Масаї, який 35 років свого служіння присвятив справі навернення до Католицької Церкви народів Близького і Центрального Сходу. Роман поділився з ним своїм прагненням продовжити цю справу. Їхня спільна зворушлива розмова помітно затягнулася, але коли Роман підвівся зі свого крісла, маючи намір подякувати кардиналові за щирість гостини і приємну розмову, той зупинив його зі словами: «Почекай-но ще хвилю, юначе. Ми вже, мабуть, ніколи не побачимося з тобою на цій грішній землі, але це цілком може статися там, на небі. Я хотів би подарувати тобі одну з найдорожчих для мене речей, зробити тобі подарунок, котрий би час від часу пригадував тобі мене. Я ж кожноденно молитимуся за тебе». Після цього Кардинал запровадив Романа до облаштованої на манер монастирської келії невеличкої кімнатки, відсунув шухляду свого письмового стола і, коротко пошукавши там рукою, витягнув і подав йому дрібно списаний зошит. «Візьми його, – сказав він по хвилі мовчання. – Це одна з найцінніших речей, які є в моєму посіданні: граматика етіотської мови, що її я уклав». Кардинал написав на обкладинці кілька слів присвяти та подарував зошит Романові. «Прошу Тебе, Романо, – додав він, юнак був уже поблизу дверей дому, – молися за мене так, як я робитиму це у твоєму наміренні». І дійсно, молодий український шляхтич і старий Кардинал вже більше ніколи не зустрілися між собою із-за смерті останнього, яка наступила невдовзі»⁹⁰. Євген Небесняк у своїй книзі про Андрея Шептицького наводить один цікавий епізод: «В часі прощальної вечереї, організованої кардиналом Ледоховським на честь Романа... один з присутніх на ній старших священників, дивлячися на молодого Шептицького, підняв тост: «За майбутнього митрополита Русі!». Кардинал, поклавши руку на Романове плече, відповів: «Буде достатньо, коли цей юнак стане тільки відмінним монахом!». Напевно ніхто із запрошених на вечерю гостей і не здогадувався, якими близькими до сповнення були вже тоді висловлені цими церковними достойниками побажання!»⁹¹.

Молодість Романа Шептицького співпала з перебуванням на Святому Престолі Папи Лева XIII (граф Вінченцо Джоакіно Печчі (2 березня 1810 – 20 липня 1903). 20 лютого 1878 р. архієпископа Перуджі кардинала Д. Печчі у віці 68 років було обрано Папою. За третім разом за нього було віддано 43 голоси, що було на три більше від необхідних. Він народився в Карпінето, що поблизу Риму. Маючи 26 років став священником і як доктор теології вступив до «Церковної академії», що виховувала священників до дипломатичної служби.

(Продовження на 22 с.)

⁸⁹ Дванадцять листів о. Андрея Шептицького до матері / Упор. Г. Меріам-Лужницький. Львів: Світ, 1994. С. 22-23.

⁹⁰ Небесняк Є. Митрополит Андрей. Обширне популярне видання про галицького митрополита Слугу Божого Андрея Шептицького (1865-1944). Рим – Львів: Салвід [Видавництво оо. Салезіян східного обряду]. 2003. С. 52-53.

⁹¹ Там само. С. 53.

МОЛОДІСТЬ РОМАНА ШЕПТИЦЬКОГО (1865-1899)

(Продовження з 21 с.)

Деякий час виконував обов'язки папського делегата, а згодом став нунцієм у Бельгії. Повернувшись до Перуджі, 32 роки виконував обов'язки архієпископа, пізніше кардинала. Особливу увагу Папа Лев XIII звернув і на слов'ян у своїй енцикліці «Гранде мунус» від 30 вересня 1880 р. Відомий історик Вселенської церкви І. Хома відзначав, що Папа «пригадав цілій Церкві світлі постаті й апостольську працю слов'янських апостолів св. Кирила й Методія і ввів їх літургічне свято в календар латинської Церкви. Цією енциклікою він признав й індивідуальність слов'янських народів, закликаючи їх до єдності й згоди Церков. «Маємо нагоду допомогти слов'янським народам, про яких безпеку й спасіння дуже журимося. Як тоді два святі Кирило і Методій, поширюючи католицьку віру, привели слов'янські народи з руїни до спасіння, так і тепер під їх небесним покровом були для них сильною обороною». Нагодою для написання цієї енцикліки був лист Папи Івана VIII до моравського князя Святоплука з 880 р., в якому Папа похвалив і поручив уживання слов'янської мови в літургії, щоб «цією мовою голосити славу і діла Господа нашого Ісуса Христа». Цей лист починався словами: «Індустріє тве». Це було також признання рівності всіх перед Богом»⁹².

Важливу роль у церковному житті також відіграла енцикліка про суспільне питання. «15 травня 1891 р. Папа Лев XIII видав енцикліку «Рерум новарум» про суспільне питання, яке вражає єдністю думки і вислову, шириною поглядів і відвагою. – писав уже згадуваний І. Хома. – ... В першій частині Папа підкреслює, що існує соціальне зло, бо більшість робітників живе в нужді, ремісничі корпорації скасовані в минулому столітті і на їх місце не створено нічого, нові закони віддаляються від християнського духа і робітники остаються безборонні перед скупістю працедавців і розгнужаною конкуренцією. Хоч ті вислови подібні до соціалістичних, однак Лев XIII остерегає перед соціалістичними розв'язками, що розпалюють в убогих ненависть до багатих, а це є противне любові... В другій частині Папа найперше покликається на моральний закон, що повинен би причинитись до зміни соціального положення, бо це є питання справедливості, яке залежить від моральної богословії. В природі між людьми є численні різниці, що спричиняють соціальні нерівності, які повинні служити для добра спільноті. Основною похибкою є вірити, що кляси – це «вроджені вороги», немов би природа озброїла убогих до завзятого двобою проти багатих. Тим часом їх треба об'єднати й зрівноважити. Робітники мають обов'язок чесно виконувати контракт праці, шанувати

особу й добра працедавця, уникати насилля. Натомість працедавці мають обов'язок трактувати робітників по людськи (а не як невольників), не накладати праць понад їх сили і давати їм справедливу платню»⁹³. На той час це були досить радикальні думки: «Хоч не можна твердити, що енцикліку «Рерум новарум» прийняли всі як основний текст, то однак навіть неприхильні Папі люди відчували, що йдеться про незвичайну подію. З приводу появи цієї енцикліки німецькі часописи писали, що Папа «випередив уряди», англійські – «це діло мудрця», французькі – «це велика подія в історії модерних спільнот». Вправді безпосередній вплив енцикліки був обмежений, однак вона створила нову атмосферу, незвичайний фермент соціальної щедрості, й робітниче питання зайняло перше місце в діяльності тих, що хотіли жити їхньою релігією»⁹⁴.

Високу оцінку діяльності Папи Лева XIII дав Вільгельм де Фріс на сторінках фундаментальної монографії «Рим і патріархати Сходу»: «Рішучий перелом на користь Сходу настав аж за понтифікату Льва XIII (1878-1903). Цей Папа вважав, що має особливу, доручену йому від Бога місію привести нез'єдинених східних братів до тої єдності, якої бажав Христос. Лев відчував справжню любов і велику пошану до східних християн та їхньої самобутності і був готовий іти на всі можливі компроміси з нез'єдиненими. Лев XIII дозволяв східні обряди не з міркувань практичної вигоди, а тому що справді розумів їх питому цінність і любив їх як вияв католицькості Церкви, що, з огляду на свій вселенський характер, повинна охоплювати всі народи, а вони мають право на свою неповторність...Цей справді істотний мотив подекуди звучав і раніше, але саме Лев XIII, цей великий поборник церковної єдності, свідомо розвинув його й висунув на перший план»⁹⁵.

Особливо виразно Папа сформулював його на початку свого апостольського послання «*Orientalium dignitas*» (30 листопада 1894 р.): «Збереження східних обрядів набагато важливіше, ніж може здатися. Гідна поваги старовинність багатьох цих обрядів становить неповторну окрасу цілої Церкви, а водночас підкреслює божественну єдність католицької віри. Вона, з одного боку, виразно доводить апостольське походження головних Церков Сходу, а з іншого, проливає світло на їх прадавній внутрішній зв'язок з Римським престолом. Мабуть, немає прекраснішого доказу вселенської Божої Церкви, аніж ця неповторна оздоба, якою слугують для неї різні види церемоній і стародавніх мов, тим шляхетніших, що виводяться вони від апостолів і святих Отців. Завдяки цим обрядам немовби повторюється те ні з чим незрівнянне

92 Хома І. Нарис історії Вселенської церкви. Рим, 1990. С. 455.

93 Там само. С. 460.

94 Там само.

95 Фріс В. Рим і Патріархати Сходу / переклад з німецької Олега Конкевича, Софії Матіяш, видання 2-ге, виправлене (серія «Памятки історично-богословської думки», випуск 2). Львів: Видавництво Українського католицького університету, 2015. С. 210.

поклоніння, що припало новонародженому Христові, коли з різних країн Сходу прибули мудреці до Нього на поклоніння»⁹⁶.

Ще задовго до того, як стати монахом, Роман Шептицький мав ясну мету своєї майбутньої діяльності, готувався до здійснення важкої, але благородної місії: боротьби за зближення і з'єднання Західної і Східної Церков. Із вищенаведеного матеріалу видно, що тогочасний Папа Лев XIII виступив ініціатором поглиблення цього процесу. Тобто, ідеї обох повністю співпадали. Незабаром повинна була відбутися їх зустріч. Софія Шептицька зафіксувала на сторінках своєї книги про сина: «Отож дня 2 січня 1888 р. Роман виїхав із Прилбич, виїжджаючи до Риму на 50-літній ювілей священства Папи Льва XIII і канонізацію святих»⁹⁷. 16 січня Роман писав мамі, що «приїхав щасливо, а зупинився в польській колеї на вія Мароніті 21, де зустрів багато давніх знайомих»⁹⁸. В листі від 20 січня Роман повідомляв свої враження від зустрічі з кардиналом Чацьким: «Кардинал завжди чарівний, милий і має щось притягаючого своєю духовністю»⁹⁹. «Все складається мені прекрасно. – йдеться в листі від 24 січня. – Сьогодні я був у царгородського патріарха-вірменина Азаріяна, дуже визначної і впливової людини. Перебування в Римі являється для мене чимраз цікавішим, я поробив тут безліч знайомств, а й настрій у мене прямо чудовий. Обіймаю Тата тисячекратно»¹⁰⁰. У листі від 8 лютого Роман передає свої враження від аудієнції у Папи: «Я щойно вернувся з аудієнції у Папи, вона була прекрасна. Папа був добре диспонуванний, а навіть веселим. Настоятель Чину Воскресінців представляв перед усіма паломниками своїх монахів. Папа сказав кожному з них декілька приємних слів. Відтак представлено йому князів: Маркелина Чорторійського й Карла Лянцкоронського та Клячка, а з черги мене. Папі сказано, що я хочу бути священником, він стиснув мою руку й сказав: «Ідіть за Божим голосом, який Вас кличе, благословляю Вас!». Відтак я передав йому 400 рублів у малому мішечку з білого шовку від одного священника з Королівства. «Напишіть йому, – Папа сказав, – що даю йому окреме благословення». Опісля представлено Папі англійського священника, а вкінці святіший Отець промовив декілька сердечних слів до всіх приявних. Він згадав про сумний стан у Польщі й заохочував нас до терпеливості, молитви й надії на Боже милосердя та додав: «Треба дати Вам моє благословення для Польщі» й виходячи, він подав нам ще раз свою руку для поцілування. Ми всі були одушевлені...»¹⁰¹.

Із листа від 28 лютого 1888 р. видно, що Роман остаточно визначився із своїм покликанням: «Це була страш-

на хвилинка, хоч вона тривала ледве декілька хвилин. Під час молитви заволодило мною нараз таке глибоке пізнання – візія, такої могутності й величавості латинської Церкви, її краси й духовних скарбів, що мені здавалося, що я не можу від неї відірватися і поза нею не зможу служити Богові. І все зачало хитатися й валитися в мене. Тоді я вчинив совершенну постанову повної присвяти Господеві, цілковитого прийняття Його пресвятої волі, й знова все пішло як блискавка, після блискавиці наступили по собі неначе три удари грому, а тоді я відзискав повну свідомість і зрозуміння, що Бог хоче мати мене серед Василіян, а після тієї свідомості вернувся повний, досконалий спокій...»¹⁰². Цікавим у цьому контексті буде також пізніший коментар Казимира Шептицького щодо покликання його брата Романа, який він написав до маминого листа на початку 1884 року: «Покликання – це не примус, не голосний, ніяк не зневолюючий до послуху наказ, але звичайно це буває вимовлене в самій глибині сумління запрошення. Голос той проймає кожен актом нашого єства, але, пропри це, у кожну хвилину людська воля може відповісти відмовою. А під скількома ж впливами залишається наша воля! І не тільки під зовнішніми впливами світу й людей, які походять від оманливого духа, але й під впливами власної природи, набагато більш небезпечними. І наші відчуття, і розум, який так часто за облудливими вогниками любить ходити, і нестале у своїх почуттях серце – це стільки внутрішніх зрадників, готових при першій слабкості волі порозумітися і видати Божу в нас думку на здобич її противників. Коли оборонний вал молитви та пильності не буде досить сильний, як же легко можуть бути заглушені початкові протести сумління. І така «акція порятунку світу» буде успішною. Але Бог є надто Високою Річчю, щоб у кого-небудь вона далась безкарно усунутися на узбіччя прямо з дороги життя. Людська воля може відкинути запрошення Боже, але тоді є велика небезпека, що з часом відкинута буде й віра, і буде страчена Ласка Спасіння. Небезпеки такого становища звичайно не усвідомлюють ті, які, маючи владу, вважають, що можуть її вживати так, щоб покликання вбити. Досліджувати покликання, прагнути переконатись, чи воно правдиве, з готовністю дозволу (на його здійснення), якщо (воно) таким виявиться, йти аж так далеко є дозволено, а може навіть бути обов'язком, бо ж інакше починається боротьба з Богом. Той, хто її починає, може на хвилинку в тій боротьбі перемогти, але завжди він ризикує, що візьме на своє сумління річ, стократ гіршу від убивства тіла, бо це вбивство душі того, який від його влади був залежний...»¹⁰³.

(Далі буде)

⁹⁶ Там само.

⁹⁷ Шептицька Софія. Молодість і покликання о. Романа Шептицького. Львів: Видавництво «Свічадо», 2015. С. 125.

⁹⁸ Там само. С. 126.

⁹⁹ Там само. С. 127.

¹⁰⁰ Там само. С. 128.

¹⁰¹ Там само. С. 131.

¹⁰² Там само. С. 135.

¹⁰³ Матковський Іван. Д-р. Казимир граф Шептицький – отець Климентій: польський аристократ, український ієромонах, Екзарх Росії та Сибіру, Архимандрит Студитів, Праведник народів світу, блаженний Католицької Церкви. 1869-1951. Біографія. Львів, 2019. С. 84.

Іван РЕБОШАПКА

УКРАЇНКА БУХАРЕСТСЬКОГО УНІВЕРСИТЕТУ – ОДНА ІЗ СКЛАДОВИХ РУМУНСЬКОЇ ФІЛОЛОГІЇ (LXIV)

Літературознавство. 19. Дослідницькі напрямки.

14. Пропагування в Румунії оригінальної українськомовної прози.

2. Ступені й жанрові аспекти її становлення

(Продовження з № 320)

Починаючи з творчості Івана Федька й решти включених у журналі «Серпень» прозаїків, уже можна ілюструвати сповнення Мигайчукового сподівання того факту, що молоді письменники удосконалюватимуть свій стиль, їхню художню майстерність. А це – в залежності від нахилу кожного з них, що якраз і надасть помітної художньої своєрідності нашій малій прозі, яка протягом років до сьогоднішнього етапу представлятиме читачам зіркіші художні індивідуальності творців-прозаїків.

Проза Івана Федька, подана у збірці *По новому шляху*, наприклад, тяжіє до реалістичного зображення життєвої дійсності в Румунії після Другої світової війни. Не без випадкового чи наслідувального співголосся із румунськими творами *Desfășurarea (Розгортання)* Маріна Преди, *Bărăgan (Береган)* В. Ем. Ґалана, *Mitrea Cosei (Мітря Кокор)* Міхаїла Садовяну й інших, чи наслідування українських класиків М. Коцюбинського, В. Стефаніка, Черемшини та роману *Бур'ян* сучасного українського прозаїка Головка, у своїй збірці Федько зосереджується над темою зображення боротьби між *старим* і *новим* у «славнозвісному» періоді колективізації сільського господарства у марамороському краї, тобто зображення цього масштабного й комплексного процесу, який породив докорінні переми в житті традиційного села, у психології людей, який був широко віддзеркалюваний у тогочасній румунській літературі, щоправда, інколи схематично.

Перечитуючи сьогодні після стількох років твори Федька, явним постає той факт, що для нього, молодого тоді письменника, важливим був намір по-художньому продемонструвати модний тоді тезис перемоги світла над темрявою, добра над злом/несправедливістю. Співвідносно з даним тезисом та згідно з тодішньою літпрактикою, Федько не оминає тогочасну аксіому класової боротьби, яка, згідно із загальноприйнятою догмою, постійно загострюється, і вводить у дію твору (*Сонце весни*) суто «ворожий елемент» – постать «пана Сендеровського», слугою якого був Федорчук (в околицях автора, як відомо, поміщиків не було). Напруга у розгортанні дії оповідання, через брак письменницького досвіду або через неіснування в околиці реального життєвого підґрунтя «пари антагоністичних

сил» (багатіїв/поміщиків та бідняків), не вповні по-художньому доведена до «тріумфу» нового, вона, напруга, сама собою «гасне», як це підсумовує персонаж твору Павло Федорчук: «Таке воно, сьогоднішнє життя. Поява одного [= нового] пов'язана із загибеллю іншого» [= старого].

Незважаючи на цей та інші недоробки, як недостатнє знання психології персонажів, поспішне намагання досягнути бажану розв'язку конфлікту та виразна прямолінійність й однонапрямне розгортання розповіді, дебютній збірці Федька властиві й незаперечні якості, як володіння ресурсами експресивних валентностей української мови, вміння будувати епічний дискурс та велике його повістярське обдарування. Недаремно у своїй передмові до першого тому двомовного видання творів (Іван Федько, *Твори*, т. 1, т. 2, Вид-во RCR Editorial, Бухарест, 2019) Міхаєла Гербіл називає його «майстром виразного слова». Дану високу оцінку належно деталізує у своїй передмові *Життєві історії від Івана Федька* до 2-го тому даного видання професор ЧНУ Володимир Антофійчук: «Його [Івана Федька] художній світ становить складну естетичну цілість, кожен компонент якої – довершений твір, окремий епізод чи просто деталь – покликаний створити повнокровний образ конкретної доби й розкрити на її тлі суспільну роль кожної людини (...), [це] чудові зразки високомистецької прози, яка надійно слугуватиме й сучасному читачеві в його щоденних пошуках цілісних орієнтирів». А Микола Корсюк в інформаціях, доданих до упорядкованого ним видання малої прози *Просвіт*, про Івана Федька пише: «Його життя було неначе блиск, і він прожив його напружено і дерзуюче, весь час у запалі й творчому шуканні. Сама його душа була такою, і він ніколи не зрадив її, живучи справедливо, високо, поетично, як кожний письменник».

В альманасі «Серпень» присутній також й інший зачинатель малої українськомовної прози в Румунії, можна б оцінити, як зразковий її представник – Стеліан Ґруя Яцентюк (16. IV. 1933 – 16. X. 1996), уродженець українського села Кліт, адміністративно належного до румунської комуни Арборе, який закінчив Радівецьку комерційну гімназію (1948), Сучавську середню школу економічної адміністрації (1952), почав навчатись на румунсько-французькому відділенні Філологічного

факультету Бухарестського університету (1952-1953), далі був направлений на навчання на Філологічному факультеті Київського університету імені Т. Шевченка, після закінчення якого (1953-1957) його було призначено працювати викладачем на українському відділенні Філологічного факультету Бухарестського університету, на якому він пройшов усі викладацькі ступені (асистент, старший викладач-лектор, доцент-конференціар, повний професор), а в 1973 році захистив докторську дисертацію *Тарас Шевченко – поет романтик*, здійснену під науковим керівництвом румунського літературознавця (спеціалізованого і в полоністиці) професора кафедри слов'янських мов Бухарестського університету Іона Константіна Кіцімії.

Стеліан Ґруя дебютував румунськими дописами до сучасної публікації «Zori noi» («Нові зорі»).

Через рік після його призначення (1957) на роботу в Бухарестському університеті, у Бухарестському видавництві «Editura de Stat Pentru Literatură și Artă» (E.S.P.L.A.) появилася написана ним на основі київської збірки перекладів з творчості Міхая Емінеску *Поезії* (1952) дипломна його робота *Емінеску в перекладах українською мовою*, яка, по суті, є першою українською книжкою, надрукованою в Румунії після Другої світової війни. У ній відзначено успішні переклади М. Рильського, В. Сосюри, В. Швеця, Т. Масенка та особливо Ярослава Шпорти, як і багато недоробків¹. Далі Ґруя розгорнув багату літературознавчу діяльність, видавши на румунській та українській мовах 11 книг оригінальної художньої літератури, три наукові книги, п'ять книг перекладів, приблизно 60 філологічних студій, біля 300 публіцистичних румунсько- й українськомовних статей.

Крім викладацької, літературознавчої, перекладацької та публіцистичної, Ґруя розгорнув і широку плідну заохочувальну діяльність серед своїх вихованців, яких різними способами спрямовував на шлях літературної творчості, довгий час керував Бухарестською українською літстудією при Спілці письменників Румунії, що була корисною «кузницею», в якій «гартувались» початківці-любители художнього слова. Недарма Степан Ткачук назвав Ґруя «одним з архітекторів української літератури в Румунії» і (...) на певному етапі (...) «її провідником».

Цікава й самобутня художня література Ґруї, як оправдано відзначає Володимир Антофійчук, «опинилася поза увагою критиків»².

Тамара Носенко стисло охарактеризувала науковий і творчий доробок Ґруї. А М. Богайчук³ та Маріан Попа⁴ представили Ґрую по-енциклопедичному, тобто без аналізу його творів художньої літератури.

Своєрідний «ключ»/вказівку до осмислення власної малої прози подає критикам сам же Стеліан Ґруя в його статті 1979 року *Нові горизонти прози*⁵, в якій до творів, автори яких проводять у «традиційному плані соціографічний аналіз дійсності Румунії соціалістичної доби (...) факти чи переживання під впливом побаченого» авторами, добавлю я, і до творів, в яких «схоплено найхарактерніші специфічні риси українських селян Румунії на загальносуспільному фоні», поряд з творами М. Михайлюка *Біле-пребіле поле*, Ст. Ткачука *Сузр'я предків*, К. Ірода *Світлотінь* та І. Федька *Новели*, Ґруя зачислює і свою збірку *Пастух і дика черешня* (1973).

Цікаве Ґруєве твердження стосовно узвичаєного в літпрактиці «традиційного плану соціографічного аналізу дійсності Румунії соціалістичної доби» Ґруя не вказує, хто утверджував у літпрактиці дане явище. Можливо, він мав на увазі тодішніх румунських письменників, бо українськомовні його побратими тільки що оформляли свої зображальні манери, «зглядаючись» на інших, досвідченіших. Несумнівним же є той факт, що Ґруєва мала проза якраз належить до цього ґатунку творчості. Зразковим прикладом цього є включені в альманах «Серпень» його оповідання, одне з яких, а саме *На колишній межі*, уже своїм заголовком підказує ідею, що його дія відбувається після колективізації сільського господарства, коли було порозорювано прадавні межі, які розмежовували селянські ниви. Виграшем Ґруї є той факт, що тему оповідання не становить опис побаченого, а – *вимисленого* ним на основі споглядуваного існуючого ще в декого із селян уболівання за колишньою власною землею. Конфлікт оповідання побудований на цікавій «знахідці» Ґруї: Петро Кіуса та Ілля Биг'а «весняного ранку (...)» вперше в житті [вийшли] «на поле колективного господарства «Вперед», щоб «поправити борозни» «свіжо зраного [тракторними плугами] поля». Після довгої діалогічної «перепалки», на основі якої вирисовуються два протиставні людські характери, між якими спалахує конфлікт: Ілля Биг'а, якого Петро Кіуса обзиває скупим, жадюгою, бо «мав судитися десять років за якісь нещасні три борозни».

(Продовження на 26 с.)

¹ Оцінку Ґруєвої книжки див.: Ioan Rebușarșă, *Individualitatea clasicilor. Impresii asupra receptărilor literare româno-ucrainene*, Omeron S.A.S.C. – Casa EVIO de tipărituri, București, 1997, pp.150-151.

² Володимир Антофійчук, *Стеліан Ґруя (Яцентюк) з перспективи дослідження*// Володимир Антофійчук, *Буковинські образки. Статті, передмови, рецензії, спогади*: Видавництво «RCR Editorial», Бухарест, 2020.– С. 262.

³ Микола Богайчук, *Ґруя Стеліан*// Микола Богайчук, *Література і мистецтво Буковини в іменах*: Словник-довідник.– Чернівці: «Букрек», 2005.– С. 79-80.

⁴ Marian Popa, *Dicționar de literatură română contemporană*, Editura Albatros, București, 1971.

⁵ Стеліан Ґруя, *Нові горизонти прози II* «Обрії», Критеріон, Бухарест, 1979, с. 182-188.

УКРАЇНКА БУХАРЕСТСЬКОГО УНІВЕРСИТЕТУ – ОДНА ІЗ СКЛАДОВИХ РУМУНСЬКОЇ ФІЛОЛОГІЇ (LXIV)

(Продовження з 25 с.)

А коли Петро Кюса називає Іллю Бигу *реакціонером* [= ярлик, причеплюваний тоді всім, хто супротивлявся суспільно-ідеологічним настановам], їхнє сперечання переростає у криваву бійку, бо Ілля Бига не хоче ... викопати каменюки на його колишній межі, але все ж таки викопує, бо Петро погрожує його «переконати по пиці», як «мокру курку». Напружений конфлікт, легко вмотивований автором, раптом потахає, суперників навіть проймає взаємна дружба. У наш час оповідання виглядало б бездоганим, якби автор, як то кажуть, у бочку меду не кинув би й ложку дьогтю: переможець Петро Кюса каже переможеному Іллі Бига: «Ну, тепер ти справжній колективіст (?!?!), сучий ти сину!» й запрошує «трохи до буферу відсвяткувати [його] ...воскресіння» (?!), тобто переродження його дотодішнього землевласника на ...колективіста (?!).

Інше Ґруєве включене у «Серпень» – це, правдоподібно, теж ним замислене [= показник художнього мислення автора] оповідання *Голі*, дія якого відбувається теж у післявоєнний час новопосталого суспільно-історичного укладу, персонажами якого є колишній учасник робітничої демонстрації Калістрат Дудка і його каратель Василь Дубина (= прізвище-ярлик), які,

будучи голими у міській лазні, на багатьох прикладах обговорюють питання, що воно таке *мораль* й питання сили *фізичної* та *моральної*, і, хоча були голими у темній парі лазні, наприкінці завзятої суперечливої розмови усвідомлюють – хто з них – Калістрат-бувчий робітник-демонстрант, а хто – Василь Дубина-каратель робітника. Хоча для сьогорнішнього читача дане оповідання, як і попереднє, має тільки пізнавальну цінність, показовою стосовно оригінального Ґруї-художника є його «знахідка» побудови конфлікту оповідання на основі психології представників двох ідеологічно протилежних класів.

«Структурно проза Ст. Ґ. Яцентюка, відзначає Микола Корсюк у післямові до упорядкованого ним видання малої прози *Просвіт*, схильна до класичного зразка короткої прози, тяжіє до реалістичного відображення життєвих колізій післявоєнного часу. Психологізм виявляється не так у прискіпливому аналізі, як у незвичайній поведінці персонажів, у їх діалогах».

Ці ознаки Ґруєвої малої прози нагадують прозу Стефаніка. Вони властиві й оповіданням Стеліана Ґруї, що ввійшли до його збірок *Колесо* (1964), *Пастух і дика черешня* (1973) та до румунської збірки *Sâmbăta morților* (*Провідна субота*, 1964).

(Далі буде)

Літературно-культурний календар „Вашого голосу”

БЕРЕЗЕНЬ

2 березня

• 80 років від дня народження Івана Непогоди (1941-2014) – українського поета, одного із засновників Союзу українців Румунії, першого його секретаря.

• 78 років від дня народження Василя Цапвця (1943-2013) – українського письменника, перекладача, голови Сучавської повітової філії Союзу українців Румунії.

6 березня

• 84 роки від дня народження Віргілія Ріцька (1937) – українського письменника, фольклориста, етнографа та викладача.

9 березня

• 46 років від дня народження Івана Гербіла (1975) – українського дослідника та публіциста, доктора філологічних наук, головного редактора часопису «*Curierul ucraïnean*» та голови Клузької філії СУР.

19 березня

• 82 роки від дня народження Юрія Павліша (1939-2020) – українського письменника, учителя та культурного діяча.

22 березня

• 111 років від дня народження Гаврила Клемпуша (1910-1990) – першого українського письменника Румунії.

25 березня

• 43 роки від дня народження Міхаєли Гербіл (1977) – українського публіциста та перекладача, доктора філологічних наук, головного редактора журналу «*Esourî ucraïnepe*».

30 березня

• 71 рік від дня народження Миколи Корсюка (1950-2020) – українського письменника, літературознавця, університетського викладача, головного редактора дитячого журналу «Дзвоник».

Микола КОРНИЩАН

Зі збірки *Нутряна неосяжність*

Човни з трунами

дзеркала скла відбивні поверхні
але світло твого єства переймало все
позаяк після смерті твоє тіло було
фільтроване
крізь незмірну електромагнітну мембрану
з чіткою ціллю
відділити свідомість від матерії
тому що все те що зберігалось
зводилося тільки до враження
що твоє місце
не було аніколи саме тут
в цім привіллї якого межі
можна було бачити тільки зсередини
зі шляхів що лишалися без слідів
аж до вечора
коли старіли всі ті дерева
котрі після спалення
засохлих галузин
закопувались в землю
через те що не були аніколи нічії
навіть ані тих
котрі під час копання
розглядували тебе
надто прозорими поглядами
начебто відокремленими
від згаданого повітря
віддаляючись від світла
полишаючи піщані сліди в просторі в яким
ти гадала що зоставалася удосталь близько
до всього що снила коли думала що живеш
коли нехтувала правдиве походження
вважаючи що за рубіконами
повинно було б витати щось інше
чим те що ти все більш забувала

дзеркала та скла які не відлискували
майже нічого
зі всього того що могло стати у пригоді
узнати себе
утямити що й інші були тобі подібні
закопуючи дерево
ослобоняли тебе від споминів
осібно оттепер

цими роками без майбутнього
коли може що вже аніщо не належало тобі
повністю
факт який не доводив аніщо
та навіть і не потрібно було визнати
абиякий сенс
якщо ти не учувала ніякої недостачі
чогось окремого
того що могло повернутися до самого себе
зовсім мінливим
невпізнаним
аж поки не стало б саме тим
чим повинно було бути
подібно тіні окресленій згуслим повітрям
або тьмі витеклій з віддаль
куди доносився тільки вітер
відбитий дзеркалами
та склом
торканим тими які
охотячи відійти назавжди
відходили до горизонту
до заходу
з якого
донесені повік темними водами
припливали човни з трунами
жодного сліду дерева
нічого з того що повинно було
бути доволі реальним
настільки чітким
що могло б віддзеркалитись
на будь-якій рідинній гладкості
в якій бачились навіть і вони
всі ті
котрі постійно
нагадували тобі
тільки тебе
ту якою ти могла зістатися
навіть і зараз
якщо дерева з глибин дзеркал
засвідчили б тільки одну просту
присутність
хоча осяння твого єства
пронизувало крізь всі відтворення
мовбито твоє місце
не було б аніколи саме тут
в цім призвіллї якого рубікони
можна було бачити тільки зсередини
з доріг що залишалися без слідів
аж до вечора
коли старіли усі дерева

Віктор ГРИГОРЧУК*«Ми прагнемо подати читачеві загальне уявлення про основні віхи історії українців Добруджі та їх культурну спадщину...»**Інтерв'ю з письменником, фольклористом, етнографом Віргілієм Ріцько*

Віргілій Ріцько, уродженець села Чукурова, Тулчанського повіту, випускник Сігетської української педагогічної школи. Далі навчаючись на філологічному факультеті Бухарестського університету, бажав викладати в Тулчанському українському ліцеї, та коли закінчив факультет у 1962 році, навчання українською мовою в Добруджі вже було скасоване. Наполягаючи на бажанні повернутися у рідні краї, після закінчення факультету був призначений на роботу в ліцей «Георге Мунтяну Мургоч» добруджанського містечка Мачін (з румунським населенням), де й працював аж до пенсії, викладаючи російську мову. Співробітник добруджанських публікацій, постійний дописувач публікацій СУР, друкується також у деяких зарубіжних часописах України, Канади, Австралії. Ще зі студентських років Віргілій Ріцько зацікавився фольклористикою та етнографією. Його доробки охоплюють різні теми: народно-християнські свята та обряди українців Добруджі, історія його однокраян, пісні, прислів'я та приказки задунайських українців. Слід також згадати і його дослідження говірки тулчанського регіону, опубліковане в журналі «Обрії».

Віктор Григорчук: Пане Віргілію Ріцько, багато хто плутає етнографію та етнологію. Чи ставити між ними знак рівності, чи це різні дисципліни? Етнологи, соціологи, антрополози дуже часто займаються одними й тими ж речами, але з різними підходами, і, відповідно, вкінці виходять зовсім різні продукти. Яке Ваше ставлення до цього питання?

Віргілій Ріцько: Ви маєте рацію, пане Григорчук. Саме через те, що й етнологія, і етнографія – науки про народ і мають ті ж самі об'єкти дослідження, їх часто вважають рівнозначними. Насправді ж, вони займаються як спільними, так і різними питаннями, й вивчають різні процеси. Якщо етнографія (від грецького *етнос* – плем'я, народ і *графо* – пишу) – це суспільствознавча наука, яка вивчає культуру й побут народу, походження (етногенез), розселення, процес культурно-побутових відносин на всіх етапах історії, то етнологія – це порівняльно-історичне вивчення народів і культур у середовищі, що їх оточує, це на-

ука про пізнання народів, прогресу й цивілізацій. Першим етнологічні теорії започаткував Хосе де Коста, запропонувавши їх на прикладі розселення індіанців Америки.

В Україні етнографію прийнято називати народознавством, і її становлення як окремої наукової дисципліни відбулося ще в середині XIX ст.

В.Г.: Розкажіть в кількох словах, чим відрізняється, якщо можна так сказати, українська культура в Добруджі від інших регіональних українських культур Румунії?

В.Р.: Українська добруджанська культура відрізняється від інших регіональних українських культур Румунії в першу чергу своїм історичним походженням. Якщо культура буковинських українців Румунії тісно пов'язана з культурою Північної Буковини, а марамороська й банатська – із культурою закарпатського регіону України, то культура українців Добруджі має наддніпрянське походження, бо саме звідти задунайські українці понад 200 років тому привезли свою мову, релігійні й побутові звичаї і традиції. Відповідно, і народна творчість нашого регіону відрізняється від буковинського чи марамороського.

В.Г.: За кожною книгою стоїть якась історія, а яку історію мають Ваші книги? Що спонукало до написання цих книг? З якими думками вони писалися?

В.Р.: Багато, дуже багато людей не можуть уявити, як то прожити на світі, не залишивши чогось важливого після себе. Ще під час мого студентства, у

1959 році, під час однієї з розмов із бувшим моїм професором Костянтином Драпакою, він порадив мені збирати народні пісні мого краю, я почав цю нелегку, але цікаву роботу. Записуючи пісні, я записував і легенди, і народні прислів'я та приказки, і різні мовні вирази, одним словом, все, що мені здавалося цікавим. Всі ці матеріали допомогли мені описати українську говірку мого рідного села Чукурова, написати матеріал про українську народну пісню в Добруджі й видати дві збірки народних пісень, збірку народних прислів'їв та приказок (найбільше прислів'їв та приказок я записав від своїх рідних, від сусідів). Із самого початку старався описати добруджанських українців з усіх точок зору: їх традиції, звичаї, побут, їх фольклор. Не знаю, наскільки це мені вдалось зробити. Кожна книжка появилася тоді, коли матеріал був зібраний.

В.Г.: У вступному слові до книги «Народно-християнські свята українців Добруджі» пан професор Ребошапка характеризує її таким чином: «Праця Віргілія Ріцька – це у деяких випадках майже „енциклопедія” давно узвичаєних в українських традиційних селах побутових дій в їх тісному поєднанні сакральних і мирських значень». А Ви самі як би визначили жанровий зміст своєї праці?

В.Р.: Я гадаю, що пан професор І. Ребошапка – авторитетний вчений, і він знає, що пише. «Народно-християнські свята...» – це найкраща моя книжка.

В.Г.: Ви вважаєте, що Ваша «Енциклопедія про народно-християнські свята українців Добруджі» закінчена чи є намір доповнити її Вашими останніми дослідженнями?

В.Р.: «Енциклопедія», мабуть, уже закінчена, але ще є досить зібраного матеріалу, який, сподіваюсь, використаю у майбутніх статтях чи книжках.

В.Г.: Пане Віргілію, розкажіть, будь ласка, про різні методологічні підходи, які Ви використовували в ході дослідження, та про джерела, з яких ви черпали інформацію. Зберігаєте записи на електронних носіях чи тільки письмово?

В.Р.: Як уже казав раніше, коли я збираю матеріали, то не обмежуюсь однією темою, скажімо, тільки піснями чи легендами, я завжди записую все, що чую і бачу. Таким чином, у мене накопичилося досить багато матеріалу, частину якого я вже використав у моїх статтях і книжках. Іншу ж частину ще треба розбирати, сортувати, аналізувати...

В.Г.: Наскільки складна робота фольклориста, етнографа? Таких унікальних людей –джерел інформації, напевно, ще потрібно знайти? Встигнути зафіксувати? Бо як ми бачимо, старожилів, у пам'яті яких ще зберігаються корисні інформації, все менше й менше.

В.Р.: Робота збирача фольклору складна, але цікава. Найважче знайти людину, яка володіє цінною інформацією. Буває, що до неї важко добратися. А ще важливо правильно вибрати час, бо ж не треба сподіватися, що прийдеш до людини, і вона кине всі свої справи й відразу почне тобі співати чи розказувати. Трапляється, що носії інформації з підозрою відносяться до збирачів фольклору, мовляв, хто це такі, чому випитують усяке? У таких випадках найкраще забезпечитися рекомендацією якоїсь авторитетної особи у місцевості, в якій збираєш матеріал.

Ось що трапилося мені однієї сонячної березневої неділі. Взяв я із собою магнітофон, сів у машину й поїхав до Телиці. Там у мене родина. Заїхав до двоюрідного брата й попросив його відвести мене до когось, хто гарно співає і знає багато народних пісень. Він погодився, і ми пішли до такої людини, до якої запросили ще одного співака. Коли я попросив їх, щоб заспівали, вони перезирнулись здивовано і відповіли: «Не можна тепер. Хіба ви не знаєте, що зараз Великий піст? Якщо хтось почує, що ми співаємо, скаже, що здуріли, збожеволіли». Це лише один приклад. А в процесі збирання фольклору треба враховувати багато факторів.

На різних культурних подіях ансамбль «Задунайська Січ» представляв свій багатий репертуар. Але після спектаклю, за столом, наші українці знову починали співати, та вже інші пісні, які я записував. Взагалі, пісенний фольклор найкраще збирати на різних подіях, як христини, весілля, похорони, чи на якихось забавах з нагоди храму, іменин і т. п.

Мені дуже хотілось посидіти якийсь час з Марією Карабін та з Теодосією Бутірі й записати від них українські народні пісні, бо скільки вони їх знають, зібралось би, мабуть, на цілу збірку. Та все не було часу. Та завжди не вистачало часу, бо працював я багато, мав півтори норми у ліцеї, щоб забезпечити сім'ю. Та ще й проживаю далеко від українських сіл, і до Тулчі відстань не мала – 80 кілометрів.

В.Г.: І трохи про літературні вподобання: хто Ваші улюблені автори та чи вони впливають на Вашу творчість?

В.Р.: Мої улюблені автори Т. Шевченко, В. Шекспір, А. П. Чехов. Це не означає, що мені не подобаються й інші митці української, румунської, російської та всесвітньої літератури всіх часів. Як Вам, мабуть, відомо, я ледве «прокинувся з довгого поганого сну» Прокинувся, але ще не знаю, чи «пробудився». Я вже читаю, навіть пробую щось «мазати» (писати), хоч ще не виходить зібрати думки до купи.

(Продовження на 30 с.)

«Ми прагнемо подати читачеві загальне уявлення про основні віхи історії українців Добруджі та їх культурну спадщину...»

(Продовження з 29 с.)

На днях закінчив читати книжку «Viața merge înainte» («Життя продовжується») Барбари Тейлор Бредфорд. Важко сказати, наскільки улюблені автори впливають на мою творчість, тим паче, що вважаю її, свою творчість досить скромною.

В.Г.: Про що Ваша книга «Українці в Добруджі». Чим вона відрізняється з-поміж інших книг?

В.Р.: Відрізняється від інших книг своєю тематикою. У ній я хотів коротко й доступно викласти історію українців нашого краю. Сподіваюсь, мені вдалося це зробити.

В.Г.: За сорок років досліджень Ви збрали величезну кількість етнографічного й фольклорного матеріалу. Чи є у Вас намір видати нові книги чи доповнити уже видані праці?

В.Р.: Перевидавати книги не планую. Може, вдасться видати нову книгу.

В.Г.: Яку роль, на Вашу думку, відіграє фольклор у формуванні менталітету сучасного молодого українця, що проживає в Румунії?

В.Р.: Фольклор – це мудрість народу. Він несе в собі колективну пам'ять поколінь. У ньому є все: історія, побут, традиції. Фольклор збагачує менталітет молодого покоління, але тут є одна умова – правильне виховання як шкільне, так і домашнє, якщо учитель донесе важливість народної творчості, а в родині батьки, дідусі й бабусі змалку навчать дитину любити народні пісні, казки, легенди і т. д., то, безперечно, фольклор зіграє велику роль у формуванні її кругозору, мислення, відношення до рідної мови й культури.

В.Г.: Будь-яка національна культура має свої певні особливості. Що для Вас культура українців взагалі та культура українців Румунії зокрема?

В.Р.: Культура українців Румунії є невід'ємною частиною культури української нації, вона доповнює та збагачує культуру як материкової України, так і нашої держави – Румунії.

В.Г.: Що, на Ваш погляд, потрібно зробити для залучення молодого покоління до цінностей нашої традиційної народної культури?

В.Р.: Залучення молодого покоління до цінностей традиційної народної культури – складна справа. У великій мірі, як було вже сказано, вона залежить від родини й учителів. Тут треба відмітити, що сучасна молодь не дуже читає книги, віддаючи перевагу електронним пристроям.

В.Г.: Переклад практично неможливий без втрат і певних деформацій, часто він безжально нівелює твори, часом у такій мірі, що текст стає чужим, незрозумілим? Що стало поштовхом для перекладу деяких із Ваших книг? Чому виникла така ідея?

В.Р.: Перекладач повинен добре володіти обома мовами: з якої, і на яку перекладає, та добре відчувати текст. Коли я перекладаю тексти чи працюю над двомовними книжками, добре пам'ятаю відомий фразеологізм «Traduttore, traditore!» і стараюсь, щоб мій переклад був близьким до оригіналу. Сучасні українці нашого краю розмовляють українською мовою, але, на жаль, не пишуть і не читають на рідній мові. Тільки старше покоління ще знає трохи читати по-українськи. Тому й виникла необхідність у перекладі. На жаль, асиміляція в нашому краї дуже швидка. А ще тому, що ми живемо в румунському суспільстві, і нам треба старатись познайомити його з нашою історією та культурою.

В.Г.: Пане Віргілію Ріцько, чому така назва книги – «Трилогія життя»?

В.Р.: Тому що в житті кожної людини є три важливі моменти: народження, весілля та смерть. У моїй книзі описані народно-календарно-обрядові звичаї, пов'язані із цими моментами.

В.Г.: Документуючись до цього інтерв'ю, я виявив, що у вас також були спроби писати літературні твори, я маю на увазі коротку прозу. Що Ви можете нам про це сказати? Чи плануєте працювати в цьому напрямку? Чи можемо сподіватися, що з'явиться Ваша нова збірка оповідань?

В.Р.: Можу сказати, що я зібрав мою коротку прозу, яка друкувалася у сурівській періодиці й подав до редакції. Сподіваюсь, що до кінця нинішнього року появиться збірка.

В.Г.: У журналі «Наш голос», починаючи з № 13, який з'явився у липні 2020 року, друкується Ваша «Епопея задунайських козаків». Чи можете розкрити нам деякі секрети цього Вашого нового твору? Як з'явився задум?

В.Р.: Багато років тому попросив мене «мій син» Михайло Тимошенко розповісти йому історію прибуття запорізьких козаків у наш край. Так і появилася епопея.

В.Г.: І за традицією – Ваші побажання читачам «Нашого голосу».

В.Р.: Читачам «Нашого голосу» бажаю від щирого серця навчитись любити життя, бо тоді й життя

полюбить їх. Хай гарно й корисно проводять свій час: за читанням і спортом, у прогулянках і подорожах. Бажаю успішно перейти цей поганий період пандемії та повернутися до попереднього нормального життя. Також бажаю всім міцного здоров'я щастя, злагоди й добробуту.

В.Г.: Шановний пане Віргілію Ріцько, щиро Вам дякую за інтерв'ю! Ви істинний патріот, який від-

Віргілій РІЦЬКО

ХАТА МІЖ ПЛАВНЯМИ

(Оповідання)

Дельта Дунаю – це найновіша земля нашого краю, нашої країни. Вона особлива. Тут охоплює тебе така тиша, що, здається, чути шелест часу, а широкі обрії і глибини вод у фосфоричному світлі сонячних літніх ранків навівають почуття меланхолії, спокою...

Дунайська дельта – справжній скарб природи, чарівний край, омийтий водами, що плінуть в безкрайні простори Чорного моря, чергуючись із сушею, яка продовжує своє вільне утворення і в наш час. Краєвиди дельти зачаровують погляд.

Між такою красою на смузї суші, застиглій від стоячих вод плавень, вкритих очеретами, підіймаються полохливі білі хатинки. В них живуть наші люди, наші українці. Неподалік, дещо ізольована від інших, знаходиться і хатинка діда Вані.

Іван ступав по калюжах, залишених теплим травневим дощем – любив блукати заплутаними стежками поміж очеретом, – дійшовши до хати діда Вані, став на розмові зі старим.

Дід намагався вбити великого ржавого цвяха в одвірки сараю. Молоток тремтів у його руках, цвях падав у рясний спориш, і старий встромляв тремтячі пальці в кучеряву траву.

– А дайте я спробую...

– О-хо-хо... Старість – не радість...

Вже й корови погойдали пахучими вим'ями, а дід все гомонів:

– Ось послухай, хлопче, купи мою хату. Всього п'ять тисяч прошу.

І справді, хата дебела: глиняна, тепла. Рогозяні кулики на ній мохом поросли. І сарай напроти. А клуня з прогнилим очеретом осторонь доживає свій вік.

– Навіщо вона мені, діду? Якби жонатий, то б... А так... На квартирі куточок є – з мене вистачить.

– Ти то, ось, знайдеш собі пару, а гніздо вже звите. Та й до школи взимку через лід.

– А навесні? У повінь? Годину обходити треба!

Дід кинув на землю недокурок – зашипів, погас.

чуває відповідальність за свій край, за своїх одно-краян, Ви десятки років свого життя присвятили освітленню багатогранності історії українців Добруджі. Відрадно, що й сьогодні Ви як і раніше завзято працюєте, як і раніше масштабно мислите й радуєте читачів своїми творчими доробками. Бажаю Вам здоров'я, сил, бадьорості, довгих років життя, радості від близьких і всього найкращого!

– А я, хлопче, все життя тут, між плавнями, берегами... Шкода так кидати! Хотілося б у надійні руки відати.

– Ой, не чудіть! Теж мені знайшли господаря!

– Ух, хлопче, бачу: ти б доглянув.

Ураз, наче погодившись з дідом, за хатою задудів болотяний бугай, крикнула дика качка.

– Чом же кидаєте, коли шкода?

– Ет, доживи до моїх літ – взнаєш.

Дід закашляв, згорбившись.

– Чого ж починаєте торгуватись з такої мізерної ціни? Це ж мені всього-навсього три місяці попрацювати.

– Отож, а ти не хочеш.

– І куди ж ви?

– До дочки в Тульчу. Там хатинка на їхньому клаптику давно для мене приготовлена.

Дід піднявся з колоди:

– Пора мені, хлопче. Місяць ще тут житиму. Місяць – і все...

– Довго Іван не міг заснути. В темній кімнаті, схилившись до вікна, вдивлявся в огні над грайливими хвилями лиману. Десь там принишкла дідова оселя.

Уже пожовкла трава, дощовий осінній вітер рве легкий плащ. Шумить жалісливо очерет, нагинаючись додолу. Через важкі чорні хмари сутінки наступають швидко.

Іван знаходить затишок за піврозваленим дідовим сараєм. Тупцюється, гріючись, поки не попадає очима на ржавий цвях, що тирчить в одвірках. Хата сліпає чорними великими дірками-вікнами, гуде перетяг. Обсипаються стіни. Через одвірки видніються побиті цеглини. Іван ступає на хатній поріг, але ліниво мукають корови, і він подається до них: зараз не літо.

Пострясаючи мокрими чобітьми, квартирант гукає у світлицю.

– Тьотю Горпино, а не чули, як там прилаштувався отой дід, що між плавнями жив?

– Який це?

– Та той, що весною до дочки в Тульчу виїхав.

– А, дядько Ваня? Так немає вже його. Ще влітку помер.

Перед сном Іван зиркає у віконну темінь. Сльози дощу розмивають далекі вогні. Десь там довалюється дідова хата.

Іван довго не може заснути.

Корнелій ІРОД

СВЯТО

IV. Ворог мого ворога

(Уривок з роману)

(Продовження з № 320)

З Радівців він вирушив зараз після третьої години, а коли дійшов до Ратуша, де колись була славна корчма і заїжджий двір, у тіні старих дерев він побачив кілька возів – люди, мабуть, верталися з серетського ярмарку й зупинилися на короткий відпочинок. Упродовж наступних 5-6 кілометрів він зустрів ще кілька возів, котрі, певне, верталися теж із Серету, а взагалі дорога була майже порожня. В інших обставинах і в кращому душевному настрої Микола Іванишин мав повернути на годинку й до Серету тільки так, щоб знов побачити місто, в якому не був давно, але тепер, дійшовши до великого роздоріжжя, не звернув униз, де видно місто, мов у якомусь кориті або, швидше, у велетенських пригорщах, а повернув направо до Негостини, звідки – уже трохи кращою дорогою, вистеленою тією ж рінню, але уже без ям, – проїжджаючи кількома селами, доїде до Златні.

І в Негостині, і в Калафіндештах та Шербівцях отих небагато прохожих зупинялися, здивовані бачити новий мікроавтобус з номерними знаками Бухареста, головню тому, що їхнім селом зовсім рідко проїжджав якийсь автомобіль, а мікроавтобус, напевне, ще ніколи.

Коли виїхав із Рипи й наближався до рідного села, Миколу Іванишина знов охопила злість на двоюрідну сестру й на її чоловіка, але він усвідомлював, що, якби завітав тоді до них у такому душевному настрої, то у гніві, певне, не був би в силі оволодіти собою. А токож був він певний ще одного: ніякий скандал не міг би поправити те, що сталося. Скандал не в силі повернути час. Скільки б він не скандалив, на похорон своєї мами все одно вже не зможе прийти. Тому він вирішив ніде в рідному селі не зупинятися і їхати прямо на цвинтар – запалить свічку на могилі мами, постоїть скільки постоїть і поїде далі. Краще так, хоч його дуже кортіло повернути додому і переконатися, чи справді згоріло все, як розказував йому завідувачий поштою. Напевне, правда – Василе Ґуцу не мав жодної причини перебільшувати.

І в Златні на вулиці мало людей – де-не-де зупинявся якийсь прохожий, дивуючись, що якась машина їде надто повільно. Як і в інших селах, так і тут увагу людей привертала машина, а не водій. І навіть якщо комусь здалося б, що шофер мікроавтобуса дуже схожий на

Миколу Іванишина, ніякий златнянин не повірив би, що за кермом сидів такий їхній односельчанин, колишній голова сільради й секретар місцевої парторганізації, тобто колишній керівник Златні.

Микола Іванишин навмисне їхав нешвидко – хотів бачити, чи є якісь видимі зміни після його від'їзду, як виглядає село, попри котрих односельчан минатиме? Першою знайомою людиною, котру він побачив, був Аркадій Оглон, котрий стояв біля паркана «Буфету». Мабуть, той був п'яний. Але ні перед сільрадою, ні перед домом культури, ні перед цукернею, ні перед школою людей не було. Лише перед диспансером він ще здалеку побачив жінку, але доки дійшов, вона зайшла досередини.

Микола Іванишин переїхав залізний міст і, доки звернути вліво, на вулицю цвинтаря, помітив над брамою парафіальної хати велику вивіску; Іванишин ще більше сповільнив рух і прочитав написане червоною фарбою на широкій дошці: КОЛЕКТИВНЕ ГОСПОДАРСТВО «7 ЛИСТОПАДА».

– Отже, вдалося їм... – промимрив він низьким голосом, позбавленим злоби чи заздрості, а просто констатуючи факт.

Іванишин якраз зупинив мікроавтобус перед брамою цвинтаря і вийшов з-за керма, як перед ним з'явився паламар Міліан Кідовець. Коли наблизився і впізнав Миколу Іванишина, старий паламар витріщився, наче вдарений громом з ясного неба. Далі закліпав дрібно, зняв з голови збляклого капелюха і промимрив хрипло:

– Здрастуйте, товаришу, е-е...

– Тривайте, бадіку Міліане! Як ся маєте?

– Ади, випиндив-сми¹ із цвинтаря ягнята й гуси. Гадаю, то Кіндрішові, а його хлопець, замість пазити² їх, певне, десь гандри³ б'є...

І замитивши, що колишній голова мовчить і дивиться почерез паркан на цвинтар, наважився запитати:

– Ви прийшли до мами, так?..

– Та так. Прийшов-сми запалити свічку.

– Иги. Бідна Параска... – паламар хотів, мабуть, казати, що все село дивувалося, що син не був на похороні своєї матері, але не наважився й додав: – Хай з Богом спочиває! – пом'яв ще трохи капелюх у руках, потім надів його на голову і вже ніби став квапитись: – Ну, йду шукати того Кіндрішового гицеля... Бувайте здорові, товаришу, е-е-е...

Якщо в першу мить Микола Іванишин відчув певну неприємність при зустрічі зі знайомою людиною саме в момент, коли не бажав цього, то тепер він був навіть задоволений, бо від діда Міліана довідаються всі, що він був у Златні, а саме на могилі своєї мами, і, видно, не бажав зустрітися ні з ким. Певне, почує й Вероніка...

¹ пиндити – виганяти. (К. Ір.).

² пазити – стерегти, доглядати. (К. Ір.).

³ гандри бити – ледарювати. (К. Ір.).

На превеликий його подив, мамину могилу хтось певне, доглядав, прополов бур'яни, посадив кущик василька. До давнього дубового почорнілого хреста прив'язаний новий. (Дубовий хрест поставила Параска якийсь рік після війни, коли померла на скарлатину її старша шестирічна дочка Лукреція, і вона залишилася лише з дворічним Миколкою; на повернення додому Григорія вона втратила всяку надію: Михайло з Гатни, ровесник її чоловіка, сказав, що Григорій помер десь у Галичині, але не від кулі, а на тиф.) Біля тих двох хрестів хтось, видно, запалював свічки і то, мабуть, досить часто, бо були й догорілі, і декотрі ще майже цілі. «Невже мучить їх совість?..» – Іванишин мав на увазі Вероніку та її чоловіка Георгія. То, певне, вони доглядали могилу, бо не мав хто інший. Сподобався йому також новий хрест, хрест його мами, котрий, хоч і тимчасовий, тобто до річної панахиди, був гарно витесаний з товстої яворової дошки, на якій хтось написав чорною фарбою майже рівні букви:

*ІВАНИШИНА ПАРАСКА
н. 1897 – п. 1963 р.*

Микола Іванишин пізно здав собі справу, що він плаче. Був то плач спокійний, чоловічий, без схлипувань, але рясні сльози борознили йому обличчя. Він витер лице хустинкою, висякався гучно, після чого став тикати свічки у ще пухку землю могили; було десять свічок, і він запалив усі. Поклав руку на новий хрест і задивився якийсь час на грайливе полум'я свічок. Відчував, що в той момент годилось би помолитися, та ще зі школи знав він лиш «Отче наш», але не пригадував усю молитву, бо не мав звички молитися.

Іванишин ще постояв кілька хвилин, погладив долоною хрест, ніби прощаючись:

– Я ще приїду, мамо, до вас.

Коли вийшов із цвинтаря, побачив двох хлопчиків віком 5-6 років, які обзирали зблизька мікроавтобус, захоплено та якось боязко. Але коли помітили наближення водія, дременули через дорогу й зупинились тільки на толоці, звідки дивилися вже більш відважно. Іванишин довго кликав їх, махаючи рукою, але діти не підходили. Він не мав що їм дати, ні цукерок, ні щось інше, але хотів дозволити хлопцям сісти за руль, навчив би їх сигналізувати, але вони не наважувалися повернутись. Він перестав настоювати. Сів і поїхав до Сучави.

Упродовж дванадцяти кілометрів, скільки мав їхати до міста, Іванишин склав невеликий план: уже не ночуватиме в машині, а піде до готелю «Сплендід» (довоєнна його назва – «Імперіал»), щоб відпочити як слід і вдосвіта, коли ще прохолодно, рушити в дорогу.

На окраїні Сучави Іванишин зупинив, щоб заправити мікроавтобус бензином і заразом поцікавитися, де

може його помити, бо всередині машини продовжував стояти гідкий сморід – суміш нафти, одеколону й кислого сопуху, – але йому сказали, що в Сучаві нема автомийки й порадили поспробувати в ПМГ, тобто в Підприємстві міського господарювання, або на якійсь фабриці. Микола Іванишин подякував за пораду і в ту мить спала йому на думку краща ідея: піде до гаража обкому. Дивувався, що він доти про це не подумав.

У партійному гаражі Іванишин дав сторожеві «на чай», а двом механікам, на ще кращий, і за годину вони помили мікроавтобус всередині і назовні, після чого вигляд і запах стали знов, як у нової машини.

Задоволений, Микола Іванишин взяв номер у готелі «Сплендід», але не пішов вечеряти в ресторан, а купив у кіоску два бублики й пляшку мінеральної води «Дорна». Ліг спати рано, щоб відпочити й рушити в дорогу ще вдосвіта.

Ще не розвиднілося, коли Іванишин сів за кермо. Він відпочив і був у хорошому настрої. Їхав Великою вулицею (до війни центральна вулиця Сучави називалася Панською), коли нараз зліва, з вулиці Тибінки зненацька над'їхав автомобіль, котрого Микола Іванишин не зміг оминати й заїхав у нього. Автомобіль перекотився один раз і зупинився перевернутим на один бік, а мікроавтобус заїхав правим боком ще й у бетонний стовп.

Хоч Іванишин сильно вдарився грудьми в кермо (він ще не знав, що осколки розбитого вікна поранили йому лице), він вийшов з машини й подався до перевернутого автомобіля. Тільки тоді побачив, що то польський Фіат, а номерні знаки з Варшави. Всередині Фіата знаходились три особи, старша жінка істерично пищала, всі троє соталися, але не могли вийти з перевернутого на один бік автомобіля. Микола Іванишин старався якось допоготи пасажирам вибратися з машини, але йому одному не вдалося.

З'явилися два раніші прохажі й разом з Миколою Іванишиним витягли людей з Фіата – старших чоловіка та жінку й молоду жінку віком, мабуть, 25 років. На перший погляд вони не були поранені, тільки дуже перелякані. Старша жінка продовжувала божевільно пищати, доки чоловік ляснув їй поличник, і – диво! – вона одразу ж замовкла. Була то, як виявилось пізніше, сім'я поляків, які приїхали в Румунію туристами.

Один із чоловіків, які допомогли Іванишинові, сказав, що в нього кров на обличчі. В той момент підійшов міліціонер – мабуть, почув шум, спричинений аварією, і прийшов побачити, що сталося. Спершу перевірів документи обох шоферів, але не повернув їх їм, а затримав і пішов, як сам казав, покликати своїх колег, які займаються вуличним рухом.

(Далі буде)

Віргілій РИЦЬКО

ЕПОПЕЯ ЗАДУНАЙСЬКИХ КОЗАКІВ

(Драма)

(Продовження з № 320)

Козаки доїхали до Сілістри. Тут їх зустрічає великий візир паша Хасан.

Гладкий: З глибокою шанобою до вас, великий візире, козацький захиснику!

Візир: Вітаю! Вас так мало? Я гадав, що не матимемо, де вас усіх прийняти, а ти прибув лише з групою людей? І вони всі старі?! Скільки козаків привів?

Гладкий: Великий візире, привів 2 тисячі!

Візир: А я скільки просив?

Гладкий: 13 тисяч, великий візире!

Візир: Чому не привів, скільки я просив?

Гладкий: Великий візире, 7 тисяч козаків ще в дорозі, прибудуть через день-два. А ще 4 тисячі мають вирушити з Дунавця сьогодні.

Візир: Отамане, я тобі не дуже довіряю, але дам ще один шанс, почекаємо, доки прибудуть решта 11 тисяч козаків.

Гладкий: Великий візире, як довіряли усім отаманам, довіряйте й мені. За кілька днів не матимете місця для всіх воїнів!

Візир: Отамане, хочу з тобою поговорити по секрету. Але будь уважний, щоб твоя голова не впала до твоїх ніг.

Гладкий: Слухаю вас з повагою, великий візире!

Візир: Я хотів би привести козаків з Дунавця до Адріанополя.

Гладкий: Це не тяжко, великий візире! Я переконаю всіх переїхати з Дунавця до Адріанополя. Ви матимете всю мою поміч.

Візир: Отамане, тепер іди до твого війська, а завтра вранці зустрінемося знову.

Гладкий: Добре, великий візире! Тоді – до завтра!

У зеленому шовковому наметі великого візира, якого стережуть турецькі воїни, проходить секретна розмова між візиром і пашею Мехметом.

Візир: Скажи мені, Мехмете, мій добрий порадику, що думаєш про сказане Гладким?

Мехмет: Ви все добре зрозуміли, як і я: Гладкий – дволика людина.

Візир: Наші люди повідомили, що Гладкий веде переговори з генералом Тучіковим. Генерал хоче розсунувати Дунавецьку Січ.

Мехмет: Тучіков знайшов людину, яку шукав!

Візир: Так думаю і я. Тому ми повинні взнати якнайбільше про цього отамана.

Мехмет: Що пропонуєте, великий візире?

Візир: Завтра вранці, після нашої розмови з отаманом, коли він повернеться до Дунавця, ти з десятима воїнами послідуєш за ними. Там зв'яжешся з нашими людьми й принесеш мені останні вісті.

Мехмет: Аллах хай буде з тобою!

Візир: А тепер іди й повідом тих, з ким поїдеш, щоб були й вони готові їхати за козаками.

Мехмет: Аллах з нами!

Вдосвіта Гладкий та його особистий загін встали, швидко посідали на коней і, потайки покинувши табір, подались до Дунавця.

Гладкий: Спішіть, підганяйте коней, щоб швидше виїхати на дорогу.

Семен: Не треба повідомити візира, що відходимо?

Гладкий: Я повідомив його ще вночі, що ми від'їдемо вранці, тому не будемо турбувати його й будити зі солодкого сну...

Давид: Хай буде так, як ти кажеш, отамане. Але мені здається, що не добре від'їжджати без того, щоб повідомити візира.

Гладкий: Закінчімо цю розмову! У дорогу!

Козаки зникають у ранкових обрях.

Сонце сходить, розсіюючи неспокій між турками, які стережуть намет візира. Прибуває паша Мехмет і хоче увійти.

Мехмет: Хочу поговорити з великим візиром!

Охоронець: Не можна, великий візир ще не встав.

Мехмет: Мені негайно треба з ним поговорити!

Охоронець: Майте терпіння, поки встане візир...

З намету чути сонний голос.

Візир: Що сталося, Бекіре, що за галас так рано?

Охоронець: Паша Мехмет настоює на розмові з вами!

Візир: Відкрий занавісу, хай побачу Мехмета!

Мехмет: Мир Аллаха хай буде з тобою!

Візир: Що сталося, Мехмете, чому ти мене розбудив?

Мехмет: Гладкий з козаками поїхав!

Візир: Коли?

Мехмет: Аллах мені свідок, що не знаю.

Візир: Бекіре, приведи сторожів, які берегли Гладкого і накажи, щоб їм відрубали голови!

Бекір: Зрозумів!

Візир: Мехмете, візьми своїх людей і рушай по слідах козаків. Хочу голову Гладкого!

Мехмет: Хай мир буде з тобою! Негайно рушаю!

Візир: Аллах хай буде з вами!

Бекір: Ваша світлосте!

Візир: Слухаю, Бекіре! Що сталося?

Бекір: Усі, хто сторожив Гладкого, зарізані!

Візир: Як це сталося? Неможливо! Де були всі інші? Спали?!

Бекір: Тільки Аллах знає!

Візир: Аллах! Аллах! Аллах! Поможи мені побачити голову Гладкого перед цим наметом!

Паша Мехмет із загоном турецьких воїнів мчать, залишаючи позаду хмари пилу.

Мехмет (сміючись): Їдьмо швидше, щоб догнати Гладкого. Бо він не може бути далеко.

Офіцер: Ми йдемо по їхніх слідах, тож швидко їх наздоженемо, і кара буде по мірі їх вчинку!

Попереду теж швидко рухається загін козаків. Семен оглядається назад.

Семен (кричить): Отамане, озирнись!

Гладкий: Далеко видніється група вершників.

Семен: А якщо то турки по наших слідах йдуть?

Давид: Отамане, то дійсно турки!

Гладкий: Перейдемо ту гору і почекаємо їх. Нападемо зненацька, коли вони наблизяться до вершини.

В групі турків, що переслідують козаків:

Мехмет: Деміре, ану глянь отуди, на вершину!

Демір: Це козаки!

Мехмет: Будьте готові до бою, не забувайте, що ми повинні привезти нашому візиру голову Гладкого!

Демір: Про це нема що й говорити! Ми повернемося з його головою до намету візира.

Козаки зупиняються, розташовуються стратегічно за горою. Домчали й турки. Починається жорстока битва. Шаблі викреслюють іскри, падають воїни. Коні без вершників кидаються увсебіч. Гладкий мужньо бореться, а турки не відступають. Давида вдарили й звалили з коня. Гладкий бореться з пашею Мехметом. Коня Гладкого ударив шаблею якийсь турок, і від болю кінь піднявся дибки. У цей момент Гладкий наносить паші смертельний удар шаблею. Турки починають відступати. Козаки слідуєть за ними й рубають їх до останнього. Семен тяжко поранений. Ліва рука Гладкого розтята.

Гладкий: Слава Богу, що й на цей раз смерть оминула!

Микита: Майже всі поранені. Турки жорстоко билися.

Давид: А й ми не боялися смерті!

Гладкий: Сідаймо на коні та швидше їдьмо далі, щоб не було ще якоїсь несподіванки!

За деякий час група, яка симпатизувала Гладкому, починає підготовку до втечі з Дунавця, щоб здатися в Ізмаїлі руським.

Олекса: Мені вдалося переконати 200 молодих козаків, які вже й відправились з курінними отаманами до Катирлезу, а звідти поїдемо до Вилково.

Володимир: Добре зробив. І ми зібрали все, що сказав Гладкий: взяли документи Січі, клейноди, церковні головні речі. Все вже поклали на кораблі.

Павло: А скарбницю? Хто знає, де вона?

Володимир: Гладкий сказав своїм близьким людям, де знаходиться скарбниця Січі, вони взяли її на човни й поїхали.

Олекса: Сьогодні повинен повернутися Гладкий.

Павло: Ми поведемо його до нашого військового підвідділу і продовжимо нашу дорогу без галасу.

Олекса: Тяжко розлучаюся із нашим свободним Дунавцем.

Павло: Не будьте, як молдавани, які прив'язуються до шматка землі. Ми вільні люди. Наша земля там, де ми живемо.

Володимир: Наша земля всюди й ніде.

Олекса: З Вилково куди нас поведе отаман?

Володимир: Там до нас приєднаються ще якісь козаки, що вирішили перейти до руських. Потім поїдемо до Ізмаїла.

Олекса: А там?

Володимир: А там буде просто, бо все залагоджено з генералом Тучіковим.

Олекса: А якщо зроблять нас кріпаками й будуть мучити нас?

Володимир: Гладкий підписав угоду з Тучіковим. Цей сказав, що збагатить нас, що підвищить нам чини, і будемо жити в розкоші.

Павло: Гладкий має і царське слово. Сказав, якщо народ простив нас, якщо Бог простив, тоді й він нас простить.

Володимир: Досі все йшло, як запланував отаман. Що ж, дочекаємося його, і поїдемо якнайшвидше, навіть цієї ночі.

Вечоріє. Тиша. Видніється вдалині група козаків-вершників.

Володимир: Це, мабуть, Гладкий повертається від турків.

Павло: Ми будемо чекати коло човна, щоб відплисти якнайшвидше.

Володимир: Я зустріну отамана й приведу його до вас. А тепер ідіть, щоб ніхто вас не бачив!

Гладкий прибуває, його стрічає Володимир.

Володимир: Ласкаво просимо! Як там було? Як вас зустріли?

Гладкий: Все було гаразд. Візир чекав, щоб прибули решта козаків.

Володимир: Як видно, дорога вас втомилася. Тому на вас чекає панська вечеря, така, яку заслужили мужні козаки. Маємо харчів і напоїв досхочу, до завтрашнього ранку.

Гладкий: Поміємось, а потім прийдемо до столу!

Володимир: Панотець чекає нас до молитви.

(Далі буде)

Із сучасної румунської прози • Із сучасної румунської прози

Дан Клаудіу ТЕНЕСЕСКУ

ШЛЯХ МАВОК

(Уривок з роману)

(Продовження з № 320)

Мінодорові хотілось заплакати. Весь час ходив сумним, пригадуючи собі зустрічі з Челою, під час яких вона йому обіцяла шепотом, який пестив його вуха, що вони ніколи не розлучаться, що любить його, що хоче бути з ним усе життя, що...

Хлопець збунтувався до такої міри, що вперше у своєму житті відчув нестерпне бажання зламати щось, розбити якусь річ, вдарити когось, або просто заревіти, як поранений звір. Він ледве зміг заспокоїти свій гнів і, присівши просто на тротуарі, зануривши обличчя в долоні, гірко заплакав.

Спочатку здавалось, що сльози змили гнів з його душі й відігнали сум, але скоро Мінодор перелякався власного бажання, коли в його свідомості зародилося бажання різко, стиснути її всією силою, заподіяти їй фізичні страждання!

Він зрозумів, що у глибині його душі спалахнуло зло, якого він ніколи раніше не знав.

– Господи прости мене! – прошептав Мінодор. – Що це за дурниця?!

Але скоро заспокоївся, піднявся і рушив іти, мов якийсь невдаха, пригнічений вагою своїх думок.

Хлопець зрозумів, з подивом, що в його душі приховано два почуття: добре і зло.

Ішов невдоволений, що в ті хвилини в його голові народилась така думка. Намагався відігнати її з голови, з душі, зі серця, хворого на гнів.

Пригнічений, думаючи тільки про Челу, Мінодор цілими днями бродив вулицями, не йшов навіть до школи, намагаючись весь час пояснити собі поведінку його коханої Чели, яка, здавалось, покинула його без жодної причини, не давши йому навіть однісенького банального пояснення.

Після тижневої суєти він вирішив поїхати до Пітештів і пошукати її в ліцеї.

Йому вдалось скоро знайти ліцей, питаючи прохожих, – всі знали, де він знаходиться.

Захований за газетним кіоском, який стояв перед будинком ліцею, він чекав, щоб вона вийшла з уроків.

Чела з'явилася посміхаючись, тримаючи за руку високого хлопця з непокірним чубом, який спадав йому на очі з-під шкільного кашкета, з його плеча звисала спортивна сумка.

Побачивши таку картину, Мінодора облила хвиля поту. Щоки загорілись, а руки почали тремтіти, немов надів крижані рукавиці!

Його розум неначе завмер, заблокований побаченою картиною. Не знав, що робити, як діяти далі. Першою реакцією було – втекти якнайдалше з того місця.

Чела з високим хлопцем йшли, радіючи штовхуючись плечима.

Гнів у душі Мінодара вибухнув клетотом, і хлопець кинувся їм назустріч.

– Чела, – закричав. – Чела, що трапилось з тобою? Чому ти не писала мені, і додому не приїздила?

Побачивши його, Чела швидко висмикнула руку з долоні хлопця, зупинилася і наче не своїм голосом, переповненим емоціями, запитала:

– Ти що шукаєш тут?

– Я приїхав шукати тебе, переконатись, що ти жива! – іронічно відповів Мінодор.

– Ось як? – нібито здивувалась вона. – А чому я мала б померти?

– Від туги за мною! – відповів сердито Мінодор.

– Ану, дивись! Як бачиш, я не втяла дуба, як ти собі думав, – іронічно посміхнулась Чела.

– А це хто? – запитав Мінодор, вказуючи на високого хлопця.

– Євджен – мій колега – сидимо за однією партою.

– Ясно!

– Він грає волейбол, як і ти!

– Справді?! І, що він ще робить? – ледь стримувався Мінодор.

Із сучасної румунської прози • Із сучасної румунської прози

– Залицяється до мене, – розсміялася Чела.

Раптова злість затьмарила Мінодорові розум. За-
сліплений від люті, він кинувся до неї і схопив її за
шию, міцно стискаючи.

Перелякана Чела, кинувши сумку, повну книг, по-
чала кричати.

– Я уб'ю тебе, задушу! – горланив Мінодор.

Євджен, колега Чели, кинувся до Мінодора, схо-
пив його за руки, відірвавши їх від шиї дівчини, і
швидко вдарив його кулаком у підборіддя.

Несподіваний удар приголомшив Мінодора, він
відчув, як земля втікає з-під його ніг, і повалився
прямо на тротуар.

Ніби нічого й не трапилось, Євджен схопив дів-
чину за руку і, притулившись до себе, сказав:

– Ходімо, тут вже нічого нам робити! – посміх-
нувся, байдуже дивлячись на Мінодора, який зне-
притомнів на тротуарі. – Ходім, морозиво чекає на
нас в кондитерській!

Коли Мінодор прийшов до себе, навколо нього
стояв натовп школярів і прохожих людей, які диви-
лись на нього з невдоволенням.

Один з них кинув йому хустку й допоміг підня-
тись.

– Вставай, парубче, а то ще простудишся! – по-
жартував.

– Вбивце! – крикнув хтось з натовпу. – Ти хотів її
задушити! Тебе б треба закрити в буцегарню!

Зі стиду Мінодор почав втікати, не оглядаючись і
навіть не знаючи, куди біжить, але інстинкт направив
його до вокзалу. Прибувши на вокзал, сидячи на лав-
ці, задумався, незадоволений своєю поведінкою.

– Господи, що я накоїв! – дорікав собі Мінодор.

Але картина, як Чела тримає за руку хлопця,
волосся якого стирчить з-під капелюха, продовжу-
вала тривожити його, рвати серце на шматки, ви-
мотувати душу...

Протягом багатьох років Мінодор вперто носив
у душі цю картину, що обурювала його і викликала
запеклий гнів, який можна було погасити тільки пом-
стою. Він страждав через неї – кохав і ненавидів
її, але був упевнений, що якби вона показала, то
його серце забилося би саме так швидко, як тоді,
коли сиділи на лавці в парку Чішміджіу, коли її руки
пестили його гарячі щоки.

Мал. Василя Соколюка

Але дівчина майже повністю забула його, була
в захваті від Євджена, свого нового коханого, який
довів їй, що може повалити одним кулаком кожного,
хто б намагався забрати її від нього.

Так вона думала, піддавшись ілюзії, яка живе в
кожній жінці, що у неї хтось є поруч, здатний захи-
стити від усіх небезпек!

Але час минав невблаганно – життя йшло впе-
ред: Мінодор, розчавлений і принижений її неспо-
діваною поведінкою, яку вважав зрадою, а вона,
весела й байдужа, летіла на крилах гострих від-
чуттів дитячого кохання, яке придбала за кілька
тижнів у дворі ліцею, в місті, знаменитому його
тюльпанами!

Та які долі чекають на них через роки, вони не
могли знати!

(Далі буде)

**З румунської переклав
Михайло Гафія ТРАЙСТА**

Володимир АНТОФІЙЧУК

ГІРЧИЧНЕ ЗЕРНЯ

Оповіді про основи християнського віровчення

(Продовження з № 320)

ІСУС НАВИН

З добрих обітниць, які Господь, Бог ваш, дав вам, усі вони для вас справдились, ані одна з них марною не стала.

Ісус Навин, 23: 14

Після смерті Мойсея Господь сказав Ісусові Навину:

– Встань, перейди через ріку Йордан в землю, яку я даю вам. Будь твердим і мужнім, не страхайся і не бійся, бо з тобою Господь, Бог твій, скрізь, куди не підеш.

Усе ближче й ближче підходили ізраїльтяни до землі ханаанської. Ось з'явилися стіни укріпленого міста Єрихона, де їх чекала битва з його нечестивими жителями.

Ісус Навин послав до міста двох розвідників. На нічліг зайшли вони в дім жінки на ймення Рахав, але слуги царя єрихонського вистежили їх. Рахав чула про чудеса, які Господь сотворив для ізраїльтян, і з вірою в Бога заховала розвідників, сказавши слугам царевим, що ті уже пішли. Коли настала ніч, Рахав спустила мотузку з вікна, і посланці Ізраїлеві нечутно вийшли з міста.

Щоби підійти впритул до міста Єрихона, ізраїльтянам треба було перейти через річку Йордан. За велінням Господнім Ісус Навин вислав наперед священників, які несли ковчег заповіту Господнього. І як тільки ноги священників ступили в ріку, вода зупинилася і стала стіною. І перейшли ізраїльтяни Йордан по сухому дну.

Підійшовши до Єрихона, побачили ізраїльтяни, що все його населення заховалося за міцними оборонними мурами. Як подолати їх?

Тоді звелів Господь Ісусові Навину, щоби воїни обходили кожного дня навколо міста, а сім священників несли перед ковчегом сім труб.

Так і вчинили сини Ізраїлеві. І на сьомий день за велінням Господнім знову обійшли вони місто шість разів, а коли пішли всьоме, затрубили священники у труби, і за цим сигналом скрикнули голосно ізраїльтяни всі разом. Від цього шуму стіна міста зруйнува-

лася до основи. З тих пір живе приказка, якою гучний голос порівнюють із трубами єрихонськими.

Одного разу відбулася велика битва ізраїльтян з їхніми ворогами – амореями. І була та битва вельми тяжкою. День хилився до заходу, і ніхто не міг здобути перемогу. І тоді звернувся Ісус Навин з молитвою до Бога, щоби сонце не зайшло, поки не закінчиться битва. І зупинилося сонце і стояло посеред неба аж поки не завершилася битва. Не було подібного дня ні раніше, ні після того, коли б Господь так прислухався до молитви людської. Бо в той день сам Бог воював за народ свій.

Вдячні ізраїльтяни вчинили жертвоприношення Господу, вигукуючи:

– Господу Богові нашому будемо служити і голосу його будемо слухатися.

Так було здобуто землю ханаанську.

Через багато років перед смертю Ісус Навин звернувся до всіх синів Ізраїлевих з настановою служити Господу, бо не залишалася не виконаною жодна з усіх добрих обітниць, які їм дав Бог. Усе справдилося.

Чистота думок і відданість заповітам Господнім завжди нагороджуються, бо рука Божа всесильна, справедлива і могутня.

СУДДІ

*І настановив тоді Господь суддів,
що рятували їх [ізраїльтян] з рук їхніх грабіжників.
Книга Суддів, 2: 16*

Після приходу до Ханаану в ізраїльтян протягом 300 – 400 років не було централізованого управління. Їх об'єднувала тільки віра в єдиного Бога, творця неба і землі. Однак вони все ж таки відступили від свого Господа і вдалися до ідолопоклонства. За це Ізраїль був суворо покараний і час від часу потрапляв у залежність від сусідніх племен – моавитян, амонеїв, амалікітян, філістимлян та ін. Але Господь не кидав напризволяще свій народ і з його середовища посилав суддів, які рятували ізраїльтян від ворогів. Таких суддів було дванадцять. Ми розповімо тільки про одного з них – Самсона, що вирізнявся особливою фізичною силою і ненавистю до своїх ворогів.

САМСОН

*Був він суддею в Ізраїлі двадцять років.
Книга Суддів, 16: 31*

Коли за гріхи і невірність Господу ізраїльтяни перебували в сорокалітньому полоні у філістимлян, жив чоловік на ім'я Маноах. Безрадісно минали його дні. Не було у нього дітей і його дуже турбувало, що на старість він залишиться самотнім. Але якось з'явився дружині Маноаха ангел і прорік їй народження сина, якому судилася особлива доля.

Маноах із вдячністю приніс жертву Господу, і в призначений час його дружина народила сина, якого назвали Самсоном. Ріс хлопчик з благословенням Господнім надзвичайно сильним і, як це часто буває із силачами, добродушним і довірливим. Ще до його народження Бог сказав батькам, щоби вони не стригли йому волосся, тому що він називатиметься назоресом¹ Божим і буде рятувати свій народ від філістимлян.

Сила Самсонова була настільки великою, що одного разу він роздер, мов козеня, великого лева. Іншого разу він убив протягом одного дня тисячу філістимлян, маючи в руках тільки осяччу щелепу. Цілковито вільно розривав він найміцніші мотузки й кайдани.

Якось Самсон прийшов до міста Газа й залишився там ночувати. А філістимляни задумали вбити його

там. Вони зачинили міські ворота і стали чатувати на нього. Але опівночі Самсон прокинувся і захотів піти з міста. Підійшовши до воріт, він побачив, що вони замкнені. Тоді він схопив ворота, поклав собі на плечі й відніс на гору.

Двадцять років був Самсон суддею свого народу і служив людям праведно. Але філістимляни не покидали надій розправитися зі своїм кривдником. Дізнавшись, що Самсон буває у красуні Далілі, почали вони вмовляти дівчину дізнатися, в чому сила Самсона. Підсміювався силач і радив то зв'язувати його міцними мотузками, то прибити кучері волосся до колоди, але завжди легко розривав будь-які кайдани. Однак Даліла була наполегливою. Кожного дня випитувала вона Самсона, у чому його велика сила. Стало важко на душі Самсонові, і відкрив він Далілі таємницю, що сила його у волоссі, бо він назорей Божий і бритва від народження ще ні разу не торкалася його голови. Дізнавшись про це, Даліла приспала Самсона і покликала філістимлян. Вороги постригли силача, а зрадниці дали багато срібла. Знесиленого Самсона взяли в полон, осліпили і кинули до в'язниці.

За перемогу над героєм принесли філістимляни великі жертви своїм божкам і влаштували веселий бенкет. А Самсона покликали до себе, щоби

посміятися над ним. Образився Самсон. Відчув він, що у в'язниці волосся його відросло і сила повернулася до нього. Попросив він хлопчика-поводиря підвести його до стовпів, на яких тримався весь палац. Звернувся Самсон до Господа:

– Боже! Згадай про мене і зміцни мене, нехай помщуся філістимлянам!

І звалив Самсон стовпи, і впав той палац, і загинули всі, хто там знаходився.

І згадують про Самсона як про подвижника істинної віри.

(Далі буде)

«Дні Тараса Шевченка в Румунії»

Бухарест

Негостина (Сучава)

Негостина (Сучава)

Негостина (Сучава)

Сізем (Марамуреш)

Сізем (Марамуреш)

Сізем (Марамуреш)

Корнуцел (Караи-Северін)

Тулча

Микула (Сату Маре)

Тулча

Сату Маре

Лугож (Тіміш)

Микула (Сату Маре)

Шербівці (Сучава)